

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
20/2017
20. máj 2017

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KVALITNÚ PÔDU NÁM ZABERAJÚ DEVELOPERI
Strana 4.

MALÉ BANKOVÉ ÚROKY PRINÁŠAJÚ VEĽKÉ DLHY
Strana 5.

AKTÍVNE POMÁHAME ROZTÍNAŤ CYPERSKÝ GORDICKÝ UZOL
Strana 6.

LETNÝ MATIČNÝ TÁBOR PRE DETI NAŠICH KRAJANOV
Strana 8.

PRESTÍŽNU NOBELOVU CENU DOSTAL AJ BRATISLAVČAN...
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Máloktorý mesiac má taký silný prívlastok ako máj. Na marec Mesiac knihy sme už pomaly zabudli a apríl ako Mesiac lesov je už úplne v pásme archaických spomienok. Zato máj stále vyhráva ako Mesiac lásky. Ktohovie, kto mu ten prívlastok dal po prvýkrát. Určite niekto, komu prišlo na um zvelebiť mesiac, keď príroda už dostatočne zobudená teplými slnečnými lúčmi začína naplno prejavovať svoju plodivú silu. Tohtoročný máj už vstupuje do tretej dekády. U postarších zatiaľ vyvolal akurát tak spomienky na niekdajšie opulentné prvomájové oslavy, väčšina ľudí ho zaregistrovala najmä cez dva predĺžené víkendy a našli sa aj mladí, ktorí sa bozkávali na prvého mája pod rozkvitnutou čerešňou. Súdiac podľa internetových sociálnych sietí, čo je dnes pomerne dôveryhodný ukazovateľ verejného života, zďaleka nebolo tých bozkávajúcich sa tradicionalistov málo. Ba aj vztýčené máje, ozdobené stužkami, sa celkom zhusta objavovali po celom Slovensku. Malý problém nám urobilo počasie, keďže dnes na prvého mája rozkvitnutú čerešňu nájde našinec azda iba na Kysuciach a v iných chladnejších polohách, ale predsa si nenecháme globálnym otepľovaním pokaziť tradíciu. V Bratislave sa napríklad istá mestská časť rozhodla pre záľubencov zaobstarať onakvejšiu japonskú čerešňu, ktorá práve kvitla. Cieľ to splnilo jedna radosť. Mladé páry, ale aj dvojice v strednom veku sa s úsmevmi postavili do radu, aby ich prítomný fotograf zvečnil pri bozku v Mesiaci lásky. Pochopiteľne, zadarmo, a takisto im pár metrov od čerešne zadarmo vytlačili rozosmiate mladé devy farebnú fotografiu, na ktorej bol aj príslušný dátum. Prečo to spomínam? Stál som, samozrejme, v tom rade a spolu s priateľkou sme si odniesli fotku, na ktorú sa, dúfam, budeme s nežnou nostalgiou dívať aj po rokoch. A v tých niekoľkých chvíľach som si znova a s naliehavosťou uvedomil, že aj napriek všetkým turbulenciám doby je jedinou pevnou vecou, ktorá pretrváva, láska. Nech sa jej každému z vás dostáva vrchovatou mierou.

Maroš M. BANČEJ

R - 2017025

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 20
9 770862 882007

Najdôležitejší je a bude postoj učiteľov k navrhovaným zmenám

Zaberie program Učiace sa Slovensko?

Štefan SAMSON – Foto: Ministerstvo školstva SR – školský servis

Koncom apríla sa skončilo šesťtýždňové obdobie verejnej diskusie a pripomienkovania národného programu výchovy a vzdelávania Učiace sa Slovensko. Pripravil ho tím odborníkov pre školstvo: Vladimír Burjan, Milan Ftáčnik, Juraj Vantuch, Emil Višňovský a Libor Vozár. Národný program Učiace sa Slovensko je dokument, ktorý sa snaží vyviesť naše školstvo z dnešného, nie najlepšieho stavu, brzdiaceho náš súčasný hospodársky a spoločenský život v jeho progresívnom vývoji. Mal by byť podstatnou reformou v školstve a vo vzdelávaní, o ktorú sa už dlhšie, ale neúspešne usilujeme.

Zmeny by sa mali uskutočniť v celom systéme vzdelávania – od predškolskej výchovy cez základné, stredné a vysoké školy. Zabezpečenie realizácie tohto programu a dosiahnutie stanovených cieľov v ňom je náročné, no nevyhnutné, a úloha neodkladná. Odkladať a posúvať jeho realizáciu na neskôr by bolo veľkou chybou nielen pre samotné školstvo, ale aj pre celú našu spoločnosť a jej ďalší vývoj.

Časť autorského kolektívu národného programu výchovy a vzdelávania.

Program musia prijať najmä žiaci.

■ VEĽA FAKTOROV

Osud národného programu a úspešnosť naplnenia jeho cieľov závisí od príliš veľa faktorov. Po ukončení verejnej diskusie je potrebné schválenie programu vládou. Potom ako záväzný dokument smerovania nášho školstva a vzdelávania by ho mal schváliť parlament. Mal by byť záväzným prinajmenšom na najbližších desať rokov pre každú vládu v tomto období. Iste, nebol by nejakou nemennou dogmou, jeho sledované ciele by sa nemenili, len na základe nových poznatkov upresňovali a vylepšovali. Dosiahnuť podporu zo všetkých politických strán nie je jednoduchá záležitosť. Veď vieme a máme poznatky a skúsenosti, že doterajšie snahy reformovať školstvo a vzdelávanie stroskotávali najmä na nezjednotení sa názorov predovšetkým politikov a politických strán. Veľmi dôležitý a možno najdôležitejší je a bude postoj učiteľov k navrhovaným zmenám a cieľom v novo navrhovanom systéme školstva a vzdelávania. Tieto zmeny a ciele sa bezprostredne týkajú aj učiteľov a ich práce. Ak učitelia nebudú chcieť, zmeny vo vzdelávaní nebudú a predpokladané ciele sa nenaplnia. Reforma v školstve a vo vzdelávaní predpokladá aj reformu v práci učiteľov. A práve nový prístup učiteľov vo vzdelávaní vlastnom i žiakov je rozhodujúci v úspešnosti národného programu výchovy a vzdelávania.

Netreba opomenúť, že navrhovaný nový systém vzdelávania si vyžiada nemalé materiálne a finančné prostriedky. To, koľko ich bude treba, sa v návrhu národného programu neuvádza a o ich výške sa aj v diskusii málo hovorí. Nevyjadril sa doteraz k ich zabezpečeniu ani minister financií a ani minister školstva. Návrh národného programu však predpokladá, že budú a bude ich toľko, aby sa nový program vzdelávania mohol úspešne realizovať. No niektorí skeptici tohto programu už teraz hovoria, že jeho realizácia je predovšetkým závislá od jeho finančného zabezpečenia, a ak nebude dosť peňazí, tak sa predpokladané zmeny v školstve neuskutočnia.

■ ZODPOVEDNÝ MINISTER

Za riadenie celého procesu prijatia a realizácie národného programu je zodpovedný minister a pracovníci ministerstva školstva. Od ministra školstva očakávame, že nepoľahne prekážkam, ktoré vzniknú pri presadzovaní takej dôležitej reformy, ako je nanovo vybudovanie moderného systému nášho vzdelávania. Minister školstva by mal mať dosť síl a pevného odhodlania nepoľahnúť rôznym spochybňovaniam, ktoré sa vyskytnú pri zavádzaní národného programu do praxe. Nemal by dopustiť, aby politika a politické vplyvy, tak ako to bolo nezriedka doteraz, spochybňovali, zdržiavali a znemožňovali progresívne zmeny v školstve a vo vzdelávaní, ktoré tak veľmi Slovensko potrebuje.

Autor je vysokoškolský profesor.

3 OTÁZKY PRE:

JUDr. Mariána GEŠPERA, podpredsedu Matice slovenskej

Dejiny v živých dramatických scénkach

● Mladomatiční divadelníci sa 28. až 29. apríla 2017 predstavili v Michalovciach a Sliepkovciach so scénickým predstavením venovaným udalostiam Malej vojny. Priblížte ako autor, čo bolo cieľom tejto dramatizácie a akých postáv sa dotýkala.

Inscenácia bola časťou programu dvojdňového podujatia Hrdinovia Malej vojny 1938 až 1939. Hlavným cieľom bolo priblížiť interaktívnou formou nevšedné osudy slovenských obrancov počas tzv. Malej vojny. Veď okrem niekoľkých riadkov v učebniciach sa vie o týchto pohnutých udalostiach veľmi málo. Takto splácame obrovský dlh voči slovenským vojakom a letcom, ktorí obetovali mladé životy za vlasť na južnom a východnom Slovensku. V scénke pomyselne defilovali M. Klanica, J. Nálepka, C. Daxner, J. Ťažár a Š. Butka... No predstavili sme aj negatívny typ agresora Pála Prónaya.

● Kedy vznikla myšlienka predstavovať verejnosti dejinné udalosti krátkymi scénickými dramatizáciami?

Počas môjho pôsobenia v Mladej Matici, pričom sa východniari pozitívne inšpirovali liptovskými mladými matičiarmi. Takouto formou sme sa pokúsili oživiť rôzne podujatia, ktoré sa neraz obmedzovali na referáty, kladenie vencov a pôsobili pre mladých nudne. Živé scénky s predstavením osobností okamžite zaujali mládež i verejnosť. Tiež sa takto viac vryjú účastníkom do vedomia, čím posilňujú kolektívnu historickú pamäť národa. Nemenej dôležité je, že v scénkach hrajú mladí amatéri, ktorí sa takto mohli emocionálne vcítiť do behu vtedajších udalostí. Môžeme parafrázovať, že „lepšie je raz vidieť, ako stokrát počuť".

● Je náročné vytvoriť scenár, dramaturgiu i réžiu, ktoré ste v tomto predstavení spracovali? Aké iné udalosti ste zdramatizovali v ostatných rokoch?

Vždy som mal dobrých spolupracovníkov. V ostatnom čase postupne prenechávam réžiu na kolegov z radov mladých matičiarov, takže pripraviť scenár i rámec dramatizácie je radosť. Z minulých treba spomenúť hrané scénické pásmo venované Východoslovenskému roľníckemu povstaniu 1831, hurbanovským dobrovoľníkom na východnom Slovensku 1848/1849, životným osudom Janka Jesenského, Matúša Dulu, ale i Ľudovíta Kukorelliho alebo Tokajíckej tragédii 1944.

Zhováral sa Viliam KOMORA
Foto: archív SNN

V SNN 21/2017 SI PREČÍTATE

- V septembri roku 1944 Červená armáda dočasne oslobodila sedem slovenských obcí
- Kúzelník z vrchu Kahlenberg sa narodil pred dvesto desiatimi rokmi v Spišskej Belej
- Pohnuté šesťdesiate roky v interpretácii mladých umelcov cez spomienky pamätníkov

Čo občanom našej súčasnej spoločnosti ponúka československá idea

Obnovenie Česko-Slovenska je utópia

Eva ZELENAYOVÁ – Fotomontáž: Andrej MIŠANEK

Československo 2018 je hnutie za obnovenie Česko-Slovenska. Má svoju internetovú stránku, na ktorej nechýba ani petícia. Vraj ide o združenie priateľov myšlienky opätovného zjednotenia ČSR. Pôsobí v obidvoch republikách. A hoci stránka jestvuje už dlhší čas, nevyvolala väčšiu odozvu verejnosti. Azda práve preto prišli občianski aktivisti s nápadom postaviť v Bratislave na Námestí SNP petičný stan. Všimli si ho z Panslovanskej únie (PÚ) a obrátili sa na predsedu parlamentu Andreja Danka s výzvou.

Panslovanskej únii prekáža, že „petičnú akciu chcú realizovať cudzí štátni príslušníci“, čo ju „stavia do roviny politickej agresie smerujúcej proti zvrchovanosti Slovenskej republiky“. Tento predpoklad vyplýva z hesiel na petičnom stane, všetky sú totiž v češtine. Napríklad: „Petiční stan občanů ČSFR“, „Zdravým rozumem k Československu“, „Národ sobě“ a iné.

■ **VÝZVA PRE SNS**

Ako symbol aktivisti použili štátny znak bývalej ČSFR umiestnený na husitskej pavéze. PÚ to považuje za provokáciu, lebo ide o symbol bratríkov, ktorí v polovici 15. storočia na Slovensku plienili a vraždili.

Petičný stan v centre Bratislavy.

PÚ sa obracia na Andreja Danka, pretože je predsedom SNS, ktorá sa v minulosti prejavila ako štátotvorná strana. S blížiacim sa stým výročím vzniku česko-slovenského štátu očakáva PÚ zintenzívnenie čechoslovakistických akcií, na čo bude nevyhnutné reagovať. Preto čaká od predsedu SNS a NR SR, že vystúpi v televízii a odsúdi aktivity organizátorov petičného stanu v Bratislave, že urobí kroky, aby českému veľvyslancovi bolo tlmočené znepokojenie nad aktivitami poškodzujúcimi dobré vzťahy Slovenska a Česka, že požiada generálneho prokurátora o preverenie legálnosti akcie a očakáva, že SNS čoskoro usporiada na Námestí SNP manifestáciu s mottom „Stop čechoslovakizmu“.

Modrý stan v utorok 9. mája na Námestí SNP už nestál. To však neznamená, že petícia bola zrušená. Pokračuje a aj jej internetová stránka poskytuje indície, že akcia je riadená z Česka. Totiž všetky informačné bloky sú v češtine až na samotný text petície. Ten je v jazyku „československom“. Ako hlavnú motiváciu organizátori petície vidia v „náprave chyby z roku 1992, keď bola účelovo a z politických dôvodov rozbitá dobre fungujúca republika...“ Cieľom je referendum a jeho dosiahnutie do roku 2018.

Pri oboznámení sa s myšlienkami stúpencov zjednotenia Českej a Slovenskej republiky neunikne pozornosti, že vytýčený program činnosti sa v podstate darí plniť. Množstvo televíznych programov má česko-slovenský charakter a to isté možno konštatovať o spoločenských akciách. Tiež sa nedajú prehliadnuť dôvody zjednotenia. Niektoré sú skôr zbožným želaním než skutočnosťou.

■ **NEREÁLNA AKTIVITA**

Občiansku iniciatívu za obnovenie Česko-Slovenska z pohľadu ústavného práva Slovenskej republiky zanalyzoval JUDr. Marek Domin, PhD. Na záver konštatoval, že okrem úspešného výsledku referenda by bol potrebný aj súhlas kvalifikovanej väčšiny poslancov NR SR a ďalšie platné a úspešné referendum. Preto obnovenie česko-slovenského štátu považuje za utopickú myšlienku. Napokon si kladie otázku, „či by československá idea okrem určitej nostalgie mala súčasnej slovenskej spoločnosti vôbec čo ponúknuť“.

Parlament dal zelenú Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

Novej grantovej inštitúcii nič nestojí v ceste

Štefan ZLATOŠ – Foto: internet

Príprava Fondu na podporu kultúry národnostných menšín trvala istý čas. Už vlani o zámeroch na jeho zriadenie informovalo ministerstvo kultúry. Iniciatíva vychádza z programového vyhlásenia vlády a má do istej miery nahradiť doterajší dotačný systém, ktorým štát menšinovú kultúru podporuje prostredníctvom dotačného programu v gescii Úradu vlády SR.

Namiesto súčasnej sumy 4,5 milióna eura v dotačnom programe bude mať fond k dispozícii osem miliónov eur zo štátneho rozpočtu. Takáto suma bola uvedená v návrhu zákona, ktorý prešiel hlasovaním v pléne NR SR. Pôsobnosť v oblasti podpory kultúry národnostných menšín má podľa zákona prejsť z Úradu vlády SR na Ministerstvo kultúry SR, z ktorého rozpočtovej kapitoly budú fondu poskytnuté prostriedky.

■ **OBOHATENIE SLOVENSKA**

„Kultúra národnostných menšín je obohatenie kultúry na Slovensku. Fond na podporu kultúry národnostných menšín je dôkazom toho, že žijeme vo vyspelej spoločnosti, ktorá svoje menšiny podporuje a rešpektuje,“ vyhlásil po schválení zákona štátny tajomník ministerstva kultúry Konrád Rigó. Podľa tohto zákona Finančné prostriedky bude fond poskytovať formou dotácie alebo štipendia za splnenia podmienok ustanovených zákonom. O poskytnutí peňazí rozhoduje riaditeľ na základe návrhu odbornej rady. Okrem riaditeľa ako štatutárneho a výkonného orgánu fondu a odborných rád budú orgánmi fondu i dozorná komisia ako kontrolný orgán fondu a správna rada. Riaditeľa Fondu na podporu kultúry národnostných menšín na základe výberového konania vymenuje minister kultúry. Funkčné obdobie je štvorročné. Tá istá osoba môže byť vo funkcii riaditeľa fondu maximálne dve funkčné obdobia za sebou. Dozorná komisia fondu bude mať päť členov, ktorých vymenúva a odvoláva minister. Jedného člena vymenúva na návrh ministra financií SR, jedného člena na návrh príslušného výboru Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a jedného na návrh splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny. Dvoch členov môže vymenovať minister bez návrhu. Funkčné obdobie členov dozornej komisie potrvá štyri roky. To platí aj pre členov správnej rady. Tá má mať pätnásť členov, po jednom zástupcovi z každej národnostnej menšiny a ďalších dvoch vymenuje minister a riaditeľ fondu.

■ **ŠTART ČOSKORO**

Ministerstvo kultúry očakáva, že sa zriadia orgány fondu, aby v druhej polovici roka inštitúcia naformulovala prvé dotačné výzvy na rok 2018. Fond bude poskytovať finančné prostriedky na osvetovú, vzdelávaciu i edičnú činnosť, podporovať umeleckú tvorbu, organizáciu kultúrnych podujatí, vedu i výskum v oblasti kultúry, ako aj vzdelávacie aktivity prispievajúce k bližšiemu spoznaniu a porozumeniu medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám. Podpora bude zameraná aj na ochranu, odborné spracovanie, digitalizáciu kultúrneho dedičstva národnostných menšín i na aktivity zástupcov národnostných menšín v oblasti kreatívneho priemyslu.

Prvé výzvy budú už v budúcom roku.

VŠIMLI SME SI

Podľa Európskeho dohovoru o krajine udelilo Ministerstvo životného prostredia SR už po štvrtý raz Cenu Slovenskej republiky za krajinu. V minulom roku túto cenu získalo mesto Hriňová za projekt Hriňovské lazy – krajina hodnôt. Odborná komisia spomedzi desiatich nominovaných projektov vyzdvihla toto laznícke mestečko v Podpoľaní blízko Detvy „za zachovanie tradičného spôsobu života obyvateľov žijúcich v harmónii s krajinou v špecifických formách osídlenia a príkladnú spoluprácu všetkých zapojených subjektov rozvoja“.

Hriňovské krajinné hodnoty

Hriňová má podľa hodnotenia odborníkov najzachovalejší systém agrárnych historických krajinných štruktúr na Slovensku, ktoré sú reprezentované terasovitými líniovými políčkami. Prioritným zámerom mesta je vytvárať podmienky na udržanie gazdovského spôsobu života na lazoch, rozvíjať lokálny trh, turistický potenciál, zachovávať kultúrne dedičstvo, ekonomicky rozvíjať vidiek a zároveň uchovávať jeho identitu i rozmanitosť.

O cenu sa uchádzali OZ Ďarmoty s projektom Vráťme život do vinohradov – Golianovo; obec Horný Tisovník – Záchrana a prezentácia novohradských ľudových náhrobníkov evanjelikov a. v. v Hornom a Dolnom Tisovníku; mesto Hriňová s oceneným projektom Hriňovské lazy – krajina hodnôt, nezisková organizácia Karpatské drevené cerkvi so zámerom na Cyklistický chodník ikon Nová Sedlica – Inovce (navrhovateľ nominácie obec Šmigovec), OZ Malachovská dolina – Malachovské oddychové miesta a náučné chodníky, neinvestičný fond Muránska planina: Pre prírodu Muránskej planiny, OZ Národopisné múzeum Sebechleby, OZ Pro Eberhard s projektom Zelená oáza pri Malom Dunaji s rozhľadňou Hniezdo, mesto Spišská Belá s Obnovou rašelinísk v katastri mesta a záujmové združenie právnických osôb Zachráňme hrady s projektom obnovy slovenských hradov. Tri posledne uvedené projekty získali čestné uznania.

Emil SEMANCO
Foto: dokumentácia mesta Hriňová

Poľnohospodárstvo je napriek snahe rezortu studnicou problémov

Už nie je čas rozdumovať, treba rázne konať

Slovensko rozhodne nepatrí medzi chudobné krajiny nielen sveta, ale aj v priemere podstatne bohatšej Európskej únie. Nateraz ešte máme pôdu, a dokonca zdravú pôdu. Aj keď... Akosi pohŕdame týmto bohatstvom, akosi si ho nevážime a akosi sa ho lacno zbavujeme. Za ostatných niekoľko desaťročí Slovensko stratilo najkvalitnejšiu a logicky teda aj najcennejšiu pôdu. Každý rok prichádzame minimálne o päťsto hektárov bonitnej pôdy. A to aj vinou takých investícií, ako sa momentálne uskutočňujú v Nitre pre novú automobilku Jaguár.

Jednoducho úrodná pôda musí ustúpiť ďalšej automobilke. Už tretí raz v našej histórii. Vyrobíme síce viac ako milión áut ročne, ale na domácom trhu ich predáme asi tri percentá. No zisky a dividendy z nich končia v zahraničí. Na druhej strane – máme zopár tisíc zamestnaneckých miest. Lenže poľnohospodárstvo u nás kedysi takmer márne ponúkalo až sedemdesiatpäťtisíc voľných pracovných miest.

Máme na Slovensku aj pôdu, na ktorej nestoja ani automobilky, ani logistické centrá, a predsa leží ladom. Buď ju nemá kto obhospodarovať, alebo niet toho, komu by sa ju chcelo za u nás platných okolností obrábať. A tak množstvo nezamestnaných nakupuje nekvalitné lacné potraviny z dovozu v obchodných reťazcoch. Európska únia má vlastnú terminológiu a pre hospodára na pôde, roľníka či poľnohospodára používa termín farmár. Ak by sme aj použili jej štatistiky s jej výrazmi, potom je absolútne jasné a zároveň neuveriteľne smutné, že dlhé roky udržiavame trend poklesu počtu mladých farmárov pod tridsaťpäť rokov. A tie isté dlhé roky nám od práce na pôde odchádzajú tí najstarší, ktorí už nevládzu. Vo všeobecnosti klesá počet ľudí pracujúcich na vidieku. Výrazne sa tak znižuje tamojšia kvalita života.

ČO INÍ NEPÍŠU

S pôdou živiteľkou sa nehazarduje.

Vráťme sa však k vývoju zamestnanosti v sektore pôdohospodárstva. Kým v pôvodných krajinách Európskej únie klesla zamestnanosť v agrosektore za uplynulých dvadsať rokov o tretinu (tridsaťjeden percent), Slovensko prišlo v rovnakom období až o tri štvrtiny (sedemdesiattri percent) pracovných miest v poľnohospodárstve (o viac ako stopäťdesiattisíc). Poľnohospodárstvo nepriamo zodpovedá za približne dvadsaťpäť percent celkovej nezamestnanosti na Slovensku, ale celkovo tvorí len menej ako tri percentá pracovných miest. V súvislosti s ochranou pôdy u nás treba pripomenúť takmer svetový unikát. Z dostupných štatistík vyplýva, že priemerný počet vlastníkov na jednu parcelu je 11,11 spoluvlastníka a priemerný počet parciel na jedného vlastníka je 20,59. Nepriamym dôsledkom je aj to, že veľké investičné zámery, ako sú diaľnice, jednoducho nemožno stavať, lebo usporiadať vlastnícke práva je absolútne nereálne ani v horizonte desiatich rokov.

Jan ČERNÝ – Foto: internet

Koaličné tabuľové ústupky

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

V marci 2015 sa na webovom portáli maďari.sk objavilo v súvislosti s vytúženými dvojjazyčnými označeniami niektorých objektov aj takéto vyjadrenie: „Za posledné roky pri téme používania maďarského jazyka na Slovensku sa nič nedostalo viac do popredia ako problematika viacjazyčných železničných staníc. Kým v prípade názvov obcí a miest môžu byť umiestnené dvojjazyčné tabule, v prípade názvov železničných staníc to už nie je možné. Dodnes aj napriek žiadosti občanov, protestom i akciám anonymných aktivistov nájdeme názvy železničných staníc v Maďarmi obývaných oblastiach Slovenska len v slovenčine.

Posledný prípad sa stal predtým na konci dedín stoja dvojjazyčné tabule s názvom dediny, v prípade železničných staníc uskutočniť to isté nie je možné. Akoby sa príslušné orgány a osoby, ktorých sa to týka, obávali nárastu radikalizmu či protislovenskej nálady na južnom Slovensku. Pritom samotné umiestnenie dvojjazyčných názvov obcí a miest je dôkazom, že k nárastu radikalizmu v daných oblastiach dodnes nedošlo. K tejto veci sa vyjadrilo už veľa osôb, napísali sa články, boli organizované protesty obyvateľov, ako aj viacero kreatívnych akcií od anonymných aktivistov. Železnice dostali viacero listov a žiadostí, prípad sa objavil aj v parlamente, lenže väčší pokrok v tejto veci nenastal. A určite ani nenastane, čoho dôkazom je, že po dlhom zvážení prednedávnom v Dunajskej Strede vyvesili nápis iba v slovenskom jazyku.

Zákon síce nepredpisuje, ale dáva možnosť na umiestnenie nápisu aj v maďarskom jazyku. Všetko závisí od dobrej vôle danej inštitúcie. V prípade štátnych orgánov však dobrá vôľa jednoducho chýba. Ďalším problémom je, že v tomto prípade štátne orgány neberú ohľad na nároky svojich občanov," posťažoval sa na portáli autor bez podpisu v roku 2015.

Situácia sa radikálne zmenila a maďarská menšina u nás po roku pôsobenia ministra dopravy za koaličný Most – Híd dosiahla svoje. Na železničných staniciach v Dunajskej Strede a Komárne pribudli na konci apríla dvojjazyčné názvy miest v slovenčine a maďarčine. Tabule slávnostne osadil minister dopravy a výstavby Árpád Érsek. Do konca septembra na staniciach osadia päťdesiatštyri dvojjazyčných tabúľ v maďarskom a jednu tabuľu v rusínskom jazyku.

„Verím, že dvojjazyčné tabule prispejú k lepšej orientácii všetkých cestujúcich a zároveň budú pozitívnym impulzom pre vzájomné spolunažívanie obyvateľov v národnostne zmiešaných obciach," doplnil Árpád Érsek. Zmena v označovaní sa týka iba železničných staníc v obciach, v ktorých sa k národnostnej menšine hlási najmenej dvadsať percent obyvateľov a je na nich pravidelná verejná osobná doprava. Prvý dvojjazyčný názov železničnej stanice pribudol koncom marca v Slovenskom Novom Meste. Ústupky menšine v tomto smere sú výsledkom koaličnej dohody a programového vyhlásenia vlády po voľbách v roku 2016...

KOMENTÁR

Pamätajme na slovenských velikánov

Eva ZELENAYOVÁ

Akosi sa vžilo v našej spoločnosti, že k samostatnému štátu sme sa dostali veľmi ľahko. Vraj netiekla krv ako v bývalej Juhoslávii, ba ani rozpad Sovietskeho zväzu nebol taký idylický ako v Česko-Slovensku. V týchto dňoch sme si pripomenuli deväťdesiate ôsme výročie tragickej smrti Milana Rastislava Štefánika – Slováka, o ktorom sa dá bez zaváhania povedať, že za svoju vlasť položil život. Vlani sme si pripomenuli sté výročie od smrti Svetozára Hurbana Vajanského. Znalci slovenského života pripúšťajú, že stavba budúcej slovenskej kultúrnej i politickej slobody sa stavala na týchto dvoch odlišných osobnostných pilieroch. Slovenský národný pohyb sa nezačal po novembri 1989.

Národná rada Slovenskej republiky si 15. mája slávnostnou akadémiou pripomenula dvojsté výročie narodenia prvého predsedu Slovenskej národnej rady Jozefa Miloslava Hurbana. V deväťnástom i dvadsiatom storočí pretieklo veľa slovenskej krvi za slobodu a nezávislosť. Revolučná vlna na konci štyridsiatych rokov 19. storočia, ktorá sa prevalila západnou a strednou Európou, zasiahla aj rakúsko-uhorskú monarchiu. Vznikla samostatná uhorská vláda, uhorský snem v Bratislave zrušil poddanstvo i cirkevný desiatok. Revolučne sa začalo hýbať aj Slovensko. V máji 1848 predniesli slovenskí národovci v Liptovskom Svätom Mikuláši Žiadosti slovenského národa. Nová uhorská vláda reagovala vyhlásením štátária v slovenských stoliciach. Štúr, Hurban a Hodža založili v Myjave Slovenskú národnú radu a v jej mene Štúr oficiálne vypovedal maďarskej vláde poslušnosť a vyzval Slovákov na boj za vlastnú slobodu a nezávislosť.

POZNÁMKA

Význam slovenského povstania v roku 1848 najlepšie vystihol J. M. Hroboň v liste Vajanskému, keď povstanie označil ako prechod štúrovcov zo školy do živej histórie národa a ako dejinnú chvíľu, v ktorej Slovák – po prvý raz za tisíc rokov – ťahal meč ako Slovák. No povstanie malo aj obete. Prvými pri zrode politického národa sa stali Karol Holuby a Viliam Šulek, velitelia povstania. Pred obcou Šulekovo pripomína hrdinstvo oboch Slovákov pamätník od Dušana Jurkoviča. Holubyho odsúdili a popravili ako jedného z vodcov povstania a Šulek si mohol život zachrániť, keby bol prisahal na maďarskú zástavu a prestúpil na maďarskú národnosť. Odmietol, obesili ho.

Dá sa však povedať, že až rok 1907 bol skutočným vstupom Slovákov do 20. storočia. A opäť krvavým. Černovčania si bránili svoju vec. Z vlastných financií si postavili kostol a chceli, aby im ho požehnal ich rodák Andrej Hlinka. Cudzieho farára nechceli, protestovali, a tak žandári začali do nich strieľať. Tragédiu, ktorá si vyžiadala pätnásť mŕtvych, nebolo možné ukryť. Slovenské utrpenie obletelo celý svet.

Neprajníci aj dnes vyčítajú politickým reprezentáciám spred roka 1993, že nemali jasný cieľ: slovenskú štátnu samostatnosť. Pripomeňme teda, že ani T. G. Masaryk v roku 1895 neočakával žiadne ohromné svetové katastrofy a reálne rátal s existenciou Rakúska. Dokonca v jeho rozpade videl katastrofu pre český národ. V tom istom čase Vajanský v eseji Nálady a výhľady píše: „Len pustý blázon... môže veriť na stálosť národných a politických pomerov v strednej Európe" a prorocky hovorí o čertovsky krátkom čase pre zmenu pomerov.

Sloboda a samostatnosť nepadla Slovákom z neba. Predchádzal im dlhý zápas s mnohými obeťami. Myslime na tých, ktorí položili život za slovenskú vec.

SPOZA OPONY

Prečo práve MUDr. Michal Valent

Dušan D. KERNÝ

Slovensko moje, rodisko moje... To sú prvé slová výnimočnej spomienkovej knihy výnimočného človeka. Je to mimoriadna osobnosť a oprávnene sa o ňom hovorí, že dnes už je legendou tak vo vede, ako aj v umení. Vysoký muž, voľakedy by sme povedali že jánošíkovského vzrastu, dnes skôr basketbalovej postavy, má dlhodobé uznanie množstva žien, mužov, rodín. Je to gynekológ, pôrodník, vedecký pracovník, dnes emeritný profesor Lekárskej fakulty prof. MUDr. Michal Valent, DrSc. V roku 2014 sa stal laureátom identifikačného kódu Slovenska.

Je to fascinujúca osobnosť, vždy s dôstojnými maniermi, v obleku, košeli s bezchybne uviazaným motýlikom. Nedá sa neobdivovať tohto vzdelaného, a pritom skromného muža, ročník 1929. Bolo to nedávno vidno aj vo vysielaní televízie LUX. Besedu s Michalom Valentom a Petrom Valom moderoval Trenčan, monsignor Marián Gavenda. Profesor Valent nehovoril o sebe, ale o tom, aké dobré a užitočné knihy píše Peter Valo. Nehovoril o sebe, ale o potrebe podmienok pre mladých lekárov. Nekritizoval, ale z výšky svojich skúseností hovoril o potrebe toho, čo nazval „štábna kultúra".

Teda súbor nepísaných noriem správania a spoločenských a pracovných vzťahov. Z jeho slov vyžarovala aj skúsenosť a skrývaná ľútosť slovenského inteligenta, ktorý vyrástol z chudobných pomerov v malej izbici s hlinenou podlahou v dedinke pri Svätom Kríži nad Hronom.

Nepísaný súbor správania, ktorý má byť vlastný každému, nie je pritom zložitý. Profesor Valent sa nevzdáva nádeje, že „mnohoročná slušnosť sa po rokoch opäť obnoví a ujme". Napríklad to, že na list sa odpovedá listom. Svedčí o tom jeho kniha Priatelia moji, bol to iný čas...V nej sa dozvieme, že v roku 1967, keď prežíval neľahké obdobie, písal manželke, ktorá bola na zahraničnom študijnom pobyte, denne listy, bolo ich takmer tristo... Má odložených niekoľko tisíc vinšovaní k sviatkom – či už k osobným, alebo k Vianociam či Veľkej noci. V jeho knihe si z nich môžeme prečítať niekoľko desiatok. Len odpovedí na listy od rodáka, lekára, maliara Jula Považana má tisíctristopäť.

Pravda, prvé v knihe je blahoželanie susedov k promócii: „Veľa požehnania a milosti Všemohúceho na ceste krásneho, ale ťažkého povolania..." píše sa v liste zo 6. novembra 1953. A druhé je z 2. septembra 1958. Je to blahoželanie dlhoročného prednostu I. gynekologicko-pôrodníckej kliniky LF UK v Bratislave Valentovcom k sobášu.

Na tom všetkom vidíme ten iný čas, ale aj nevyhnutnosť vedieť o ňom čo najviac. To robí čítanie knihy prof. Valenta nenahraditeľnou skúsenosťou. S knihou tohto životného optimistu som sa zoznámil vďaka inému životnému optimistovi, dobrej priateľke MUDr. Príkazkej-Makovickej, ktorej ju prof. Valent v novembri 2014 venoval. Tam som sa dozvedel, že vďaka rodinnej súdržnosti bezdetná teta, vysťahovalkyňa v USA, podporila jedného z mnohopočetnej rodiny siedmich detí na štúdiách. Ešte po rokoch spomína na dlhé kilometre nočnej cesty z rodnej obce do Svätého Kríža nad Hronom na železničnú stanicu. Potom na roky v Engerau – Petržalke pripojenej k nemeckej ríši, a na trvalú priepustku cez slovensko-nemeckú hranicu. Pretože bol zapísaný na I. štátne slovenské gymnázium, ktoré bolo na Grösslingovej ulici oproti budove Slovenskej ligy, kde dnes sídli bratislavská odnož vedenia martinskej Matice slovenskej. Nie je tam na gymnáziu nijaká tabuľa, nijaká zmienka. Ale taká tabuľa predsa len jestvuje – je v rodnej obci, v Lutile. A na nej je tento text: Lutilský rodák Michal Valent, ženský lekár a humánny parazitológ: prácu som prijímal ako svoje poslanie a život ako dar...

Tabuľa tak rozširuje dejiny Lutily, rodiska Michala Valenta, kde v minulosti žili viacerí významní slovenskí humanistickí vzdelanci, medzi nimi aj jeden zo zakladateľov Matice slovenskej. Tabuľu odliali v Kremnici majstri Gubáň a Konuš. Autorom je chýrny Marián Polonský, jeden z plejády priateľov umelcov vzácneho človeka a okrem premnohého iného aj autora vzácnej knihy Priatelia moji, bol to iný čas...

SEBAOBRANA

Minulý rok nebol pre slovenských potravinárov priaznivý. Uviedla to riaditeľka Potravinárskej komory Slovenska (PKS) Jarmila Halgašová. Podfinancovanie potravinárskeho sektora sa podľa PKS stále viac prejavuje v znižovaní konkurencieschopnosti domácich potravinárov. Dokumentuje to vývoj pasívneho obchodného salda s potravinami, ktoré smeruje k hranici 1,5 miliardy eura, čím opäť prelomí historické maximum.

Potravinárske problémy

„Slovenské potravinárstvo vykazuje klesajúcu konkurencieschopnosť a vo viacerých ukazovateľoch sa ocitlo na chvoste štatistík členských štátov EÚ. Podiel na tom má aj spôsob, akým vláda naložila s kľúčovým zdrojom podpory potravinárskeho priemyslu – s dotáciami z Programu rozvoja vidieka. Vážne sú aj otázky týkajúce sa transparentnosti rozdeľovania týchto prostriedkov," povedal prezident PKS Daniel Poturnay. Na potravinárstvo nepriaznivo vplýva aj rastúce administratívne a daňové zaťaženie a pribúdajúce povinnosti podnikateľov. Napríklad nový zákon o odpadoch ako jedno z takých opatrení vytvoril v tomto roku dodatočné náklady až desaťnásobne vyššie ako v predchádzajúcom období. PKS na očakávaný nepriaznivý dosah zákona vopred upozorňovala.

„Rastúce administratívne, daňové a odvodové zaťaženie podnikateľov najťažšie dopadá na malé a stredné podniky, medzi ktoré patrí aj väčšina potravinárskeho priemyslu. Zároveň treba každé opatrenie dôsledne zhodnotiť z toho pohľadu, že zaťažuje iba domácich podnikateľov a konkurenčnú výhodu získavajú tak dovozcovia, ako aj obchodníci v okolitých krajinách v rámci nákupnej turistiky," upozornil D. Poturnay. PKS oceňuje posun diskusie o neprimeraných praktikách v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch s obchodnými reťazcami na úroveň EÚ. Možno očakávať, že riešenie tejto problematiky bude dlhodobou úlohou, keďže niektoré významné členské štáty európsku legislatívu nepovažujú za potrebnú. PKS však považuje za dôležité, aby sa diskusia sústredila najmä na vzťahy medzi spracovateľským potravinárskym priemyslom a obchodnými systémami a upustilo sa od akcentovania postavenia poľnohospodárov, ktorých vzťahy s obchodníkmi sú z hľadiska ich podielu marginálne.

Takisto nedostatok kvalifikovaných pracovných síl v potravinárstve zaznamenáva Potravinárska komora Slovenska a jej členovia dlhodobo. PKS vníma problém nedostatku kvalifikovaných pracovných síl akútne aj preto, lebo od roku 1989 školský systém upadá a možno povedať, že sa stáva nefunkčným. Najviac postihnuté je stredné odborné vzdelávanie. Záujem oň postupne upadal, preto mnohé renomované stredné odborné školy zanikli. Naopak, podľa Poturnaya neustále stúpa záujem o všeobecné vzdelávanie ako príprava na vysoké školy, počet ktorých narastá, no na úkor kvality vzdelávania.

„V rámci výchovy a vzdelávania pracovných síl na úrovni stredoškolského vzdelania by mohol pomôcť duálny systém. Podmienkou však je, aby mládež mala o tieto odbory záujem, čo vo veľkej miere závisí od rodičov," upozornil D. Poturnay. Odvetvia poľnohospodárstva a potravinárstva sú vysoko závislé od manuálnej práce, ktorá si vyžaduje kvalifikované stredné odborné pracovné sily. Takých je však na Slovensku málo.

Robert LANDIS

Mnohí poľnohospodári nemajú vyplatené ani minuloročné dotačné podpory

Dobrú pôdu zaberajú developeri!

Zhovával sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN, TASR/Pavol Ďurčo

Slovenské národné noviny požiadali o názor na súčasnú situáciu v rezorte pôdohospodárstva jedného z bývalých ministrov a v súčasnosti experta v tejto oblasti Vladimíra CHOVANA. Pripúšťa, že vidí snahu mnohé meniť, ale otvorene poukazuje na stále neliečené bolesti nášho poľnohospodárstva.

Nad tempom odlesňovania Slovenska vyjadrujú znepokojenie aj bruselské orgány.

● Podľa medializovaných informácií v rezorte poľnohospodárstva „zavial" čerstvý vietor, začalo sa mnohé naprávať. Aká je momentálne skúsenosť na úrovni chovateľov, pestovateľov a spracovateľov?

Cítiť, že vedenie rezortu sa snaží pracovať na kvalitatívne inej úrovni ako predchádzajúce. Zatiaľ však evidentne viac hasí problémy minulosti. Z minulého roka sľubované systémové opatrenia pre chovateľov dojníc a pestovateľov špeciálnych plodín neboli doteraz zrealizované. Čas beží a nálada medzi chovateľmi sa veľmi nezlepšuje. Mierny nárast cien živočíšnych komodít nestačí na to, aby sa farmy dostali z červených čísiel. Slovenské nákupné ceny sú stále pod úrovňou výrobných nákladov. Čo je najhoršie – veľa našich poľnohospodárov nemá doteraz vyplatené minuloročné dotačné podpory zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Chápu, že zanedbané softwarové a hardwarové vybavenie Pôdohospodárskej platobnej agentúry spôsobuje problémy, no tie chovatelia a pestovatelia určite nespôsobili.

● Na májovej parlamentnej schôdzi sa začne „boj o pôdu". Mnohí tvrdia, že je príliš krátkozraké zaberať najbonitnejšiu pôdu pre fabriky a logistické centrá v lepšom prípade, v horšom sa jej zbavovať.

Je najvyšší čas, aby sa tento problém začal riešiť. Prístup nášho štátu je ostatných dvadsaťpäť rokov tragický. Všetko sa podriaďuje záujmom developerských spoločností, štát sa správa ako nekompetentná figúrka. Chcem veriť, že sa šialenstvo výstavby logistických centier na najkvalitnejšej pôde zastaví. Držím palce aj novele ústavy. Rozpredali sme si už všetko, pôdu by sme nemali.

● Nedávno nám Európska komisia adresovala list, v ktorom vyjadrila znepokojenie nad tempom odlesňovania Slovenska. Je naozaj také markantné, a ak je, nie je škoda vyvážať do zahraničia surovinu bez pridanej hodnoty práce na výrobkoch z nej?

Slovenské štátne lesy potrebujú iný prístup. Od volieb sa veľa nezmenilo, aj keď sa už niektoré drobné drevárske prevádzky dokážu dostať k drevnej hmote. Na jednej strane ťažíme veľa základnej suroviny, na druhej strane sú lesy plné biologického materiálu, ktorý zostáva po ťažbe. Robíme kvantitu namiesto kvality. Ale niet sa čomu diviť, na guľatine sa zarába najlepšie a s najmenšou prácnosťou. Obchod s drevom zostal koncentrovaný v rukách tých istých spoločností ako pred voľbami. Drevorubači a furmani sú zúfalí z podmienok za akých musia pracovať, a z toho, ako je ich práca ohodnotená. Preprava dreva je naďalej ovládaná spoločnosťami, na ktoré boli nastavené verejné súťaže, hoci reálnu prepravu guľatiny zabezpečujú stále tí istí živnostníci. Len za svoju prácu dostávajú plácu znížený o desiatky percent. Zisky zo slovenského dreva stále končia u tých, ktorí sa o ne ničím nezaslúžili.

● Čím to je, že už aj producenti v Českej republike vyrábajú pre domáci trh viac zeleniny, tradičnej skôr pre južné Slovensko, ako naši pre náš trh?

Platí to nielen pri zelenine, ale aj pri ovocí. V Českej republike majú v tejto oblasti iný prístup ako u nás. Jeho podstatou je dlhoročná, kon-

Vladimír CHOVAN.

cepčná a systematická podpora a rozvoj. Tak sa im podarilo dosiahnuť, že z tradičného importéra zeleniny sa stal jej exportér. Podporujú celú zeleninársku a ovocinársku vertikálu – od šľachtenia osív až po systém distribúcie školského ovocia pre základné školy. Nerobia to iba kampaňovite. Vďaka objemu produkcie, ktorú dosahujú, sú dobrými partnermi obchodných reťazcov. Preto je dnes na slovenských pultoch viac českej zeleniny, zemiakov a ovocia ako opačne.

● Nie je vám trochu smutno, ak na májových trhoch majú čerešne niekoľkonásobne vyššiu cenu ako exotické ovocie? Kam sa podeli hrušky, slivky, prečo nakupujeme dovozové jablká?

Z toho nám všetkým musí byť smutno. Nič však nenasvedčuje tomu, že by sa situácia v dohľadnom čase zmenila. Sady nenarastú zo dňa na deň. Pestovatelia by museli perspektíve tohto podnikania veriť. To je však málo pravdepodobné. Ovocinárstvo, vinohradníctvo, zeleninárstvo, ale aj živočíšna výroba sú odvetvia s vysokou potrebou ľudskej práce. Je preto otázne, ako sa v týchto sektoroch prejaví dosah pripravovaných politických populistických opatrení v oblasti miezd. Poľnohospodárstvo má jednu z nižších priemerných miezd v štáte a aj tá je na hraniciach možností podnikov. Ak sa ešte zvýši tlak na mzdy cez avizované príplatky a podobné opatrenia, sektory, kde sa pracuje sedem dní v týždni, budú ohrozené. Bez kompenzácie v tržbách alebo v systémoch podpôr to nebudú mať z čoho podniky platiť.

O ČOM JE REČ

Benešovo pokrytectvo

Peter ŠTRELINGER

Osemdesiate výročie exekúcie nad prezidentom Jozefom Tisom je príležitosťou na diskusiu, ktorej sa venujeme v našich novinách. Odsúdenie prezidenta Tisa na najvyšší trest a vykonanie rozsudku 18. apríla 1947 bolo následným aktom a praktickým uplatnením právnych noriem o retribučnom súdnictve, ktoré prezident Beneš a ďalší politici česko-slovenskej exilovej vlády považovali za princíp svojej povojnovej politiky. Celoštátna norma na potrestanie vojnových previnilcov však mala rozdielne podoby: inak sa uplatnila v Česku a inak na Slovensku. Svoje predstavy o uplatnení retribučných dekrétov vyjadril prezident Beneš v rozhovore s Ladislavom Novomeským 27. októbra 1945, ktorému povedal, že bude energicky naliehať na to, aby traja vedúci činitelia prvej Slovenskej republiky dostali najvyššiu výmeru trestu a aby bol trest aj vykonaný. A vzápätí dodal, že „hlavní českí previnilci budú podobným spôsobom potrestaní!". Zdôraznil, že proces v Čechách bude pred slovenskou trojicou tak, aby otázka previnilcov bola tu i tam v jednom čase likvidovaná. Aká však bola skutočnosť? Vierolomnosť prezidenta Beneša je známa: česká strana málokedy dodržala dohody, na ktorých sa dohodla so Slovákmi. Týka sa to aj obidvoch hlavných retribučných súdov. Žiaľ, stále je to tak – a ochotne sa k tomu pridávajú aj české médiá, ktoré píšu o slovenskom fašizme, nacionalizme a antisemitizme, no zabúdajú dodať, že nie menšie fašistické zločiny vykonali a zodpovedali za ne členovia protektorátnych vlád v českých krajinách, členovia ústredného vedenia Vlajky, členovia Kuratória pre výchovu mládeže a ďalších organizácií, ktoré slúžili nacistickým okupantom. Na český fašizmus sa však akosi zabúda.

Posledný júlový deň roka 1946 Národní soud v Praze vyniesol rozsudok nad členmi protektorátnej vlády takto: Krejčí – dvadsaťpäť rokov, Bienert – tri roky, Hrubý – doživotie, Kamenický – desať rokov, Kalfus – vinný, ale bez trestu. Teda nebol vynesený žiaden rozsudok smrti! Objektívny český historik Karel Kaplan v knihe Dva retribuční procesy si kladie otázku: „Jaké důsledky bude mít proces s protektorátní vládou na připravovaný proces slovenský s Josefem Tisem a A. Machem?"

Pripomeňme si tu aj príčinlivosť, s akou sa angažovali predstavitelia slovenských komunistov. Medzi dokumentmi objavenými v Archíve ÚV KSČ je i správa Gustáva Husáka Gottwaldovi z 30. decembra 1946: „Chcel by som upozorniť na to, že podľa tunajších zákonov rozsudok smrti má byť vykonaný do 48 hodín od vynesenia, ak súd nenavrhol amnestiu na kladné vybavenie. Bolo by preto veľmi dobré, keby v priebehu týchto 48 hodín mohla byť vo vláde vec bezpodmienečne rozhodnutá. Dobrá réžia záverečnej časti procesu bude mať nesporne veľký politický vplyv na obyvateľstvo..." K tomu niet čo dodať. Národný súd vedený Igorom Daxnerom sa nemohol pomýliť, aký má byť verdikt nad Jozefom Tisom. Partiu šachu dohrávala česko-slovenská vláda, ktorá hlasovala o udelení či neudelení milosti. No posledné slovo mal prezident Beneš. Jeho list predsedovi vlády Gottwaldovi sa tiež zachoval. Má dátum 15. apríla 1947, teda tri dni pred popravou:

„Pane předsedo vlády,

Obdržel jsem rozsudek soudu v procesu Tisově a zároveň řadu žádostí a přímluv (mezi nimi i žádost slovenského kléru), aby byla odsouzenému udělena milost... Mnoho jsem o případě Tisově přemýšlel už za hranicemi a ovšem i nyní doma... Nyní byl vynesen rozsudek smrti... Přes tyto skutečnosti bych však chtěl o otázce milosti uvažovati zcela objektivně a neodvisle. Pro mne je otázka ta dvojího charakteru: především je to otázka ryze lidská. Jde tu přece o lidský život! A tu zcela jasně říkám, že proti udělení milosti odsouzenému Tisovi nejsem..." No v závere listu prezident Beneš ubezpečuje Gottwalda, že ak vláda milosť nenavrhne... „své osobní stanovisko potlačí... Osoba Tisova nechť padne do hlubiny plně zaslouženého zapomnění a budíž nám všem jen varovnou výstrahou, co se v našem národním životě už nikdy nemá opakovati". O deň neskôr sa vláda ČSR uzniesla neodporučiť prezidentovi udelenie milosti! Ten vykonanie exekúcie okamžite podpísal.

Volebný a referendový chaos svetovej ekonomike neprospieva

Nestrácame šancu byť v elitnej zostave

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V parlamentnej demokracii rozhodujú občania o budúcnosti svojej krajiny vo voľbách a v najdôležitejšom nástroji priamej demokracie, ktorým je referendum. Ich výsledky sú v poslednom období čoraz nepredvídateľnejšie. Nikto nemôže spochybniť, že na terajší volebný a referendový chaos má vplyv využívanie sociálnych sietí, negatívne následky globalizácie, ktorá umožnila sústrediť bohatstvo sveta do rúk malého okruhu ľudí, a tiež čoraz väčšie ohrozenie bezpečnosti obyvateľov starého kontinentu organizovanou migráciou do Európy.

Za všetkými spomínanými faktormi však nie je nič iné ako získanie politickej moci, ktorá následne má záujem na inom globálnom usporiadaní svetovej ekonomiky. Nikto z európskych politikov nepočítal s brexitom, s prekvapujúcim výsledkom amerických volieb, s diktátorskou ambíciou tureckého prezidenta, a to máme pred sebou voľby v Nemecku, predčasné voľby v Británii a možno aj ďalšie, o ktorých dnes ešte netušíme. Tieto politické udalosti budú mať určite vplyv na budúci vývoj svetovej ekonomiky, ktorej súčasťou je aj život slovenských domácností a firiem.

■ BRITSKÉ ŠOKY

V referende odsúhlasený odchod Británie z Únie pozná ďalšiu prekážku, ktorou sú predčasné voľby. Britská premiérka si ich na prekvapenie väčšiny domácich, ale aj zahraničných politikov nechala v parlamente odsúhlasiť, čo, samozrejme, spomalí celý proces. Predčasné voľby sa uskutočnia začiatkom júna a predpokladá sa v nich s posilnením pozície zástancov odchodu Británie z Únie. Európski politici na tento neočakávaný vývoj reagujú aj tým, že lídri dvadsiatich siedmich členských krajín sa už stretli na mimoriadnom samite k brexitu v Bruseli, kde jednohlasne schválili politické usmernenie, a teda úniový rokovací tím na rokovanie s Britániou o podmienkach jej vystúpenia z Únie. Lídri za prioritu pokladajú zachovanie práv občanov EÚ v Británii a, samozrejme, aj vyrovnanie jej finančných záväzkov. S navrhovaným fázovým postupom rokovania však nesúhlasí britská premiérka T. Mayová, ktorá naďalej trvá na paralelnom rokovaní o podmienkach odchodu Británie z EÚ, a teda o jej budúcich vzťahoch s ostatnými členskými krajinami.

O tom, že rokovania asi nedopadnú podľa predstáv Bruselu, sa mohol nedávno presvedčiť predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker, ktorý po stretnutí s britskou premiérkou T. Mayvou sa v tlači viac ako skepticky vyjadril najmä o ochote Británie vopred splatiť finančné záväzky voči európskemu rozpočtu. Tvrdá inštrukcia premiérky pre šéfa britského rokovacieho tímu – ukončiť rokovanie o brexite bez konečnej dohody, ak nebude spokojná s podmienkami Bruselu – je pre európsku ekonomiku tiež zlá správa. Prvoradým záujmom Británie malo byť obmedzenie doterajšieho prílivu migrantov, ktorí zneužívali tamojší sociálny systém, a tiež zbaviť sa príspevkov Británie do európskeho rozpočtu. Najmä zastavenie kohútika príspevkov v budúcnosti pocítia ostatní členovia Únie. Naďalej ostávajú otvorené otázky týkajúce sa budúceho financovania nákladov spojených s členstvom Británie v NATO i nákladov spojených so sťahovaním spoločných európskych inštitúcií z ostrova na starý kontinent.

■ TRUMPOVÝCH STO DNÍ

„Miloval som svoj predchádzajúci život, myslel som, že to bude jednoduchšie," povedal terajší americký prezident po prvých sto dňoch vládnutia. Zatiaľ sa mu toho nepodarilo veľa. Toľko kritizovaná zdravotná reforma jeho predchodcu Obamacare prešla Snemovňou reprezentantov tesným pomerom, dekréty o zákaze vstupu migrantov z niektorých moslimských štátov zastavili súdy, o daňových zmenách sa zatiaľ len diskutuje, a takto by sme mohli pokračovať. Podarilo sa mu však odstúpiť od dohody o voľnom obchode s krajinami ázijsko-pacifickej oblasti, zrušil niektoré regulácie a tiež presadil svojho nominanta na sudcu Najvyššieho súdu. Treba však povedať, že americká ekonomika je aj pre terajšiu reštriktívnu menovú politiku centrálnej banky určite naštartovaná dobre. Jej výhoda v porovnaní s európskou je v tom, že ich menová politika je v súlade s fiškálnou, čo ako vieme, v eurozóne neplatí, a preto sa euro nepokladá za štandardnú menu so všetkými dôsledkami. Americký prezident D. Trump však musí v ekonomike vyriešiť to, čo sa v rámci globalizácie v USA prv zanedbalo. Čoraz menej sa v USA vyrábalo a čoraz viac sa špekulovalo s rôznymi finančnými produktmi, ktorých dôsledkom bola napokon finančná kríza. Obchodovať s čerstvo natlačenými peniazmi v biliónových objemoch je určite ľahšie, ako predávať tovary a ponúkať služby, a tak napokon centrálne banky museli situáciu zachraňovať obrovskou devalváciou úrokových sadzieb, čím sa znehodnotil finančný majetok väčšiny účastníkov trhu.

■ FRANCÚZSKO S MACRONOM

Francúzskym prezidentom sa po zlyhaní kandidátov hlavných politických strán v prvom kole stal v druhom kole Emanuel Macron, ktorého zvolilo šesťdesiatšesť percent francúzskych voličov. Nemá ešte štyridsať rokov, začal ako bankár, potom bol minister hospodárstva, v európskych politických štruktúrach sa zatiaľ nepresadil. Či oživí francúzsku ekonomiku s obrovskými dlhmi, s vysokou nezamestnanosťou mladých, ktorá ako členský štát eurozóny neplní kritériá jej členstva, sa dnes nedá jednoznačne povedať. Potrebuje totiž uskutočniť zásadné reformy domácej ekonomiky, ktorá je pod vplyvom silných odborov, a tak sa s ešte väčším záujmom očakáva, ako dopadnú v krajine parlamentné voľby v júni tohto roku, ktoré v prípade úspechu prezidentského hnutia pomôžu uskutočniť toľko potrebný reformný program.

Európski politici si vydýchli, že sa na Francúzsko môžu naďalej spoliehať ako na lídra pokračujúcej integrácie starého kontinentu, čo posilní aj postavenie Európy vo svete. V žiadnom prípade nehrozí referendum o vystúpení z EÚ či z eurozóny, tak ako o nich hovorila jeho protikandidátka v druhom kole prezidentských volieb. Ako to pomôže Slovensku, nebudeme veštiť, ale naše členstvo v eurozóne nám pomôže dostať sa v procese viacrýchlostnej Európy medzi prioritné členské štáty v EÚ.

Menové nástroje Európskej centrálnej banky aktuálny stav ekonomiky nezlepšili

Blyskáč nízkych úrokov zlákal aj mnohých Slovákov

Róbert HÖLCZ – Foto: internet

Na rast globálnej, ako aj domácich ekonomík majú vplyv najmä menové nástroje pätice svetových centrálnych bánk – amerického Federálneho rezervného systému, centrálnych bánk v Japonsku, Číne a Anglicku a tiež Európskej centrálnej banky. Ich od vlády nezávisle riadiace orgány rozhodujú o podmienkach emitovania nepredstaviteľného množstva peňazí na finančných trhoch a o ich cene, ktorou je úrok.

Doterajšie stimuly menovej politiky, ktoré poznáme ako kvantitatívne uvoľňovanie, určite pomohlo stabilizovať fungovanie väčšiny účastníkov finančného trhu. Komerčné banky si z masy lacných peňazí poupratovali nesplácané úvery v bankových bilanciách a za vklady od ostaných účastníkov finančného trhu neboli ochotné ponúknuť viac ako jednopercentné úroky. Menová politika degradovala ich hlavný produkt, ktorým sú peniaze ako nositelia hodnôt, aby im zostala len výmenná a zúčtovacia funkcia. Spomínaný menový nástroj však nepomohol rastu globálnej ekonomiky, a tak si čoraz viac uvedomujeme, že nám už podľa všetkého ani nepomôže. Navyše začiatkom tohto roka naštartovala v eurozóne dlhoočakávaná inflácia ako dôsledok zvyšovania cien energií – najmä ropy.

■ ZADLŽENIE DOMÁCNOSTÍ

Zatiaľ nie všade dosahuje inflácia rovnaké percentá rastu, keď v Nemecku sa vyšplhala na úroveň 1,7 percenta, vo Francúzsku na 0,6 percenta, pritom inflačný cieľ ECB je na úrovni dvoch percent. Ak bude tento trend pokračovať, môžeme počítať s ukončením kvantitatívneho uvoľňovania, ktoré ekonomike Únie podľa predstav ECB tak výrazne nepomohlo.

Euro ako spoločná mena sa pôvodne v roku 2002 uplatňovala v dvanástich členských štátoch EÚ, teraz po pätnástich rokoch fungovania sa ich počet zvýšil na deväťnásť. Na vstup do tohto exkluzívneho menového klubu bolo potrebné splniť konkrétne kritériá, z ktorých niektoré sa týkali rozpočtového deficitu k domácemu HDP. Prečo sa dnes v niektorých členských štátoch eurozóny prestali plniť, nebudeme rozvádzať, ale nalievanie lacných peňazí zo strany ECB i vykupovanie štátnych dlhopisov z najviac zadlžených krajín, nie je to najlepšie riešenie. V polovici minulého roka sa ECB dokonca rozhodla peniaze „rozdávať" za nulový, ale aj záporný úrok len preto, aby komerčné banky požičiavali ešte viac.

Ministerstvo financií SR na túto nelogickú akciu zareagovalo znížením pôvodne sľubovaného bankového odvodu z pasív z 0,2 percenta na 0,1 percenta, ale ponechalo pôvodný stav. Pokiaľ ide o reakciu slovenských domácností, začali si požičiavať ešte viac, a tak terajšia zadlženosť Slovákov patrí v EÚ medzi najvyššie.

■ DLHY SA PLATIA...

Národná banka Slovenska na tento stav zareagovala obmedzovaním výšky poskytovania úveru na kúpu nehnuteľností len do výšky osemdesiatich percent, od marca do júna tohto roku len do výšky

päťdesiatich percent a po prvom júli to bude do štyridsiatich percent z ceny nehnuteľností. Zároveň majú banky viac preverovať a sledovať dostatok rezervných zdrojov žiadateľov o úver. Či nastane zmena v bezplatne poskytovaných službách spojených s vkladom nehnuteľnosti do katastra, sa zatiaľ nevie. A tak si mnohí bankoví klienti požičiavajú v jednej banke peniaze za nižší úrok, ale na dlhšie obdobie splácania, aby v druhej banke splatili doterajší úver s vyššou úrokovou sadzbou, pritom si vôbec neuvedomujú, že v konečnom dôsledku zaplatia viac. Naďalej platí, že pri predčasnom splatení úveru zaplatia len percento zo zostatku splateného úveru. V tejto súvislosti však treba povedať, že so zvyšovaním spomínanej inflácie dochádza aj na Slovensku k zvyšovaniu úrokov na nové hypotéky v rozpätí od 0,1 percenta do maximálne 0,4 percenta. Čo sa však bude diať po skončení nízko úročeného fixačného obdobia doteraz čerpaných hypotekárnych úverov, môžeme dnes skôr len predpokladať.

S menovou politikou úzko súvisia aj fiškálne politiky národných vlád, ktorá sa týka príjmovej a výdavkovej stránky verejných rozpočtov. Tie sú vo väčšine prípadov zadlžené. Za ich stav okrem nezodpovednej politiky národných vlád, ktoré míňali na to, čo pred voľbami voličom sľubovali, môže aj menová politika ECB. Nalievaním lacných peňazí do ekonomiky skupovala rozpočtové dlhy, a tak sa vlády vedome vyhýbali uskutočňovať štrukturálne reformy v domácich ekonomikách, a tým aj plniť deficitné rozpočtové kritériá.

■ BUDÚCNOSŤ EURA

Nástupom nového amerického prezidenta do úradu sa v americkej fiškálnej politike počíta so zásadnými zmenami, keď poklesom daní a vyššou stimuláciou vládnych výdajov do infraštruktúry sa predpokladá nielen s nárastom inflácie, ale aj úrokov na vklady a úvery, čo v každom prípade bude viesť k posilneniu hodnoty dolára voči ostatným svetovo obchodovateľným menám. A tak sa právom očakáva, že fiškálna politika dokáže nahradiť menovú politiku v podpore hospodárskeho rastu, s čím v eurozóne budú pre nesúlad medzi nadnárodnou menovou politikou ECB a národnými fiškálnymi politikmi členských štátov eura čoraz väčšie problémy.

RECENZIA

Rakúsky filozof K. P. Liessmann vo svojej najnovšej knihe podrobuje hlbokej kritickej analýze koncepčné zmeny a praktiky, ktoré sa dnes vnucujú školám všetkých stupňov, poukazuje na nezmyselnosť presadzovaných reforiem, na ich zhubné následky a sprievodné javy. Dosah knihy je však širší. Odhaľuje podstatu mnohých absurdít, ktoré trápia akademickú obec i celú spoločnosť, a nachádza na ne výstižné pomenovania.

O falošnosti školských reforiem

Liesmann ukazuje falošnosť zámerov, ktoré oficiálne miesta predkladajú ako znak pokroku, aj pochybnú odbornosť ľudí, ktorí za nimi stoja. Demaskuje škodlivosť ekonomistických prístupov v riadení vzdelávacích, vedeckých a kultúrnych inštitúcií a nezmyselnosť kvantitatívnych kritérií hodnotenia ich činnosti, resp. činnosti ich pracovníkov. Varuje, že univerzity prestávajú byť univerzitami, že vzdelanie sa začína redukovať na profesijný výcvik a že mizne sloboda bádania. Údernosť každej kapitoly zdôrazňuje úvodnou vetou: „Je to strašidelné."

Kniha nie je ľahké čítanie. Sú v nej pridlhé vety a zavše natrafíme aj na ich nedokonalý preklad. Ale je to text vzrušujúci, podnetný i zábavný, s veľkou dávkou tragikomickosti. Čo obsahuje, napovedia názvy kapitol: Kompetentná bezduchosť, Power-Point karaoke – Deštrukcia vzdelania jeho simuláciou, Analfabetizmus ako skrytý cieľ vzdelania a štyri citáty:

1. O čo ide v PISA a iných testoch, je konštrukcia katastrof vzdelania. Tie predstavujú masu na manévrovanie, s ktorou možno robiť vzdelávacie reformy všetkého druhu – len nemajú nič spoločné so vzdelaním… Ide o politiku vzdelávania, ktorá o vzdelávaní už nechce rozmýšľať, len byť zásobovaná číslami – nech už znamenajú čokoľvek; ide o neutíšiteľnú túžbu po rebríčkoch a vrcholných miestach, o masochistické obviňovanie seba samých, keby sa ich zase raz nepodarilo dosiahnuť.

2. Neprekvapuje, že sociológ Heinz Bude opisuje základné ladenie údajnej spoločnosti vedenia heslom „panika vzdelania".

3. Pod diktátom umelo vytvorenej nezmyselnej konkurencie sa stále viac vedcov orientuje na kritériá, ktoré nie sú skutočne významné ani pre kvalitu, ani pre vývoj týchto disciplín …,

4.„...Veda sa zjavne stala mainstreamom podnikania, ktoré sa v duchu doby orientuje na záujmy hospodárstva a kariéry bádateľov, v ktorom sa ozajstné kontroverzie, alternatívne koncepcie a diferenčné postoje nemôžu sledovať ani vo výskume, ani v učení. To, čo kedysi vytváralo podstatu univerzity, sloboda bádania a učení, sa stalo zaťažujúcou margináliou, ktorá dokáže prevádzku len rušiť, nie podporovať.

Zbyšek ŠUSTEK

Veľvyslanec Dušan ROZBORA: Predsedovi parlamentu A. Dankovi na Cypre ďakovali

Slovenskí diplomati roztínajú cyperský gordický uzol

Zhováral sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Vzťahy Európskej únie ako takej a niektorých členských štátov Únie s Tureckom sú dlhé roky zložité. Osobitne sa to týka komplexu problémov s Cyperskou republikou. Tá je, ako aj SR, členom eurozóny, zdieľa s nami spoločnú menu euro. Požiadali sme preto Dušana ROZBORU, dlhoročného veľvyslanca – okrem iných diplomatických misií v Nórskom kráľovstve, v Mongolsku, ako aj na Cypre, tiež štátneho tajomníka na ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí o komentár k tejto po všetkých stránkach už desaťročia výnimočnej situácii.

● Vývoj v Turecku, osobitne po referende, viedol k rozsiahlym kritickým reakciám všetkých úniových inštitúcií, ale týka sa osobitne aj oblasti, o ktorej sa nehovorí – Cyperskej republiky. Aký je tam ohlas tejto udalosti?

Cyperská republika ako člen Európskej únie od roku 2004 aj v prípade výsledkov nedávneho referenda o ústavných zmenách v Turecku zdieľa znepokojenie spoločenstva a súhlasí s výzvou Európskej komisie na prešetrenie nezrovnalostí zistených pozorovateľmi Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, podľa ktorých referendum nezodpovedalo medzinárodným štandardom. Za zmienku stojí skutočnosť, že Turecko doteraz neuznalo a ani nemá zámer uznať grécko-cyperskú časť ostrova ako suverénnu Cyperskú republiku, na druhej strane však ako jediný subjekt medzinárodného práva uznalo na severe ostrova v roku 1983 vyhlásenú tzv. Severocyperskú tureckú republiku (SCTR).

Najvyšší predstavitelia oboch komunít vedú pod záštitou OSN už niekoľko desaťročí zatiaľ neúspešné rokovania o zjednotení ostrova. Cyperská otázka nebola síce predmetom tureckého referenda a ani prezident Erdoğan sa k problému po referende nevyjadril. Mnohých politikov na Cypre, a to aj v „SCTR", však pobúrilo televízne vyhlásenie prezidentovho poradcu Yigita Buluta, podľa ktorého je „severná časť Cypru provinciou pevninského Turecka so svojím prezidentom, s parlamentom a s vládou". Líder turecko-cyperskej komunity, „prezident SCTR" Mustafa Akinçi považuje takéto vyhlásenie za neprijateľné a urážlivé zdôrazňujúc, že „naším cieľom je vytvorenie bizonálneho federálneho Cypru zloženého z dvoch rovnoprávnych subjektov, rešpektujúcich slobodu a bezpečnosť tureckých Cyperčanov". Prezident Cyperskej republiky Nikos Anastasiades využil koncom apríla 2017 štátnu návštevu Indie a požiadal najvyšších indických predstaviteľov, aby v rozhovoroch s tureckým prezidentom počas jeho štátnej návštevy Indie začiatkom mája zdôraznili neudržateľnosť terajšieho teritoriálneho rozdelenia Cypru.

● Cyprus je tak ako Slovensko členom EÚ, ako aj eurozóny, turecká časť ostrova nikto medzinárodne neuznal okrem Turecka. Posilní referendum v praxi deliacu hranicu medzi oboma časťami?

Výsledky referenda ako také nemajú priamy dosah na riešenie cyperskej otázky. Nepriamo však môžu ovplyvniť atmosféru na rokovaniach lídrov oboch komunít a do značnej miery záleží na tom, ako sa po referende vyvinie vzťah medzi „prezidentom SCTR" a tureckým prezidentom. Žiadny z doterajších lídrov turecko-cyperskej komunity nepostupoval úplne samostatne a bez konzultácií s Ankarou pri rozhovoroch s grécko-cyperským náprotivkom o zložitom komplexe zjednocovacieho procesu, ktorý v súčasnosti prebieha nejednoduchým obdobím. Po nádejných, ale v konečnom dôsledku neúspešných ženevských rokovaniach v januári tohto roka a následnom niekoľkomesačnom zmrazení vzájomnej komunikácie sa lídri oboch komunít – prezident Cyperskej republiky Nikos Anastasiades a „prezident SCTR" Mustafa Akinçi – stretli niekoľkokrát v Nikózii pod záštitou generálneho tajomníka OSN a za prítomnosti jeho zvláštneho vyslanca, bývalého nórskeho ministra zahraničia Espena Bartha Eideho. Tézou všetkých doterajších rokovaní je princíp „pokiaľ nie je dohodnuté všetko, nie je dohodnuté nič", a tak sa lídri k niektorým zdanlivo dohodnutým otázkam viackrát vracajú. Atmosféru rozhovorov o konkrétnych návrhoch štátoprávneho usporiadania v tejto etape nepriaznivo ovplyvňuje rozhodnutie vlády Cyperskej republiky o začatí prieskumných vrtov

Veľvyslanec D. ROZBORA informuje médiá o turecko-cyperských rokovaniach.

pre ťažbu zemného plynu v ekonomickej zóne cyperských teritoriálnych vôd, čo sa turecko-cyperská strana snaží oddialiť do časového horizontu po zjednotení Cypru. Blížiace sa voľby cyperského prezidenta vo februári 2018 nie sú taktiež bezvýznamným faktorom, a to nielen pre turecko-cyperskú stranu, ale aj pre opozíciu na grécko-cyperskej vnútropolitickej scéne.

● Ako sa Únia vyrovná s týmito problémami? Abdikovala na tézu o zjednotení ostrova?

Deliacu hranicu – inými slovami „nárazníkovú zónu" alebo „zelenú líniu" – by som neoznačil za cypersko-turecký, je to vlastne vnútorná čiara oddeľujúca dve komunity. „SCTR" nie je provinciou Turecka ani samostatným štátnym útvarom. Cyperská republika sa stala členskou krajinou Európskej únie spolu s ďalšími deviatimi kandidátmi vrátane Slovenskej republiky 1. mája 2004, čomu predchádzali referendá v oboch cyperských komunitách, v ktorých sa rozhodovalo o prijatí či odmietnutí Annanovho plánu. Obsažný komplexný dokument historického významu, predložený generálnym tajomníkom OSN Kofi Annanom, mal znamenať vyriešenie cyperskej otázky, a tým zjednotenia ostrova v období pred vstupom Cypru do EÚ. Obsahom návrhu boli otázky spojené s politickým usporiadaním ostrova a s jeho územnou integritou, hospodárskym potenciálom, bezpečnosťou, uvoľnením prístavov na severe Cypru, demografickým problémom následkom presunov pevninských Turkov na ostrov, vzájomným navrátením majetku pôvodným majiteľom, ale aj vstupom Cypru do EÚ.

Slovenská republika Annanov plán podporila vo vyhlásení MZV SR. V predreferendovom televíznom príhovore vtedajší cyperský prezident Tassos Papadopoulos vyzval grécko-cyperských občanov, aby plán z dôvodu jeho „protureckého smerovania" odmietli, čo sa odrazilo na výsledkoch referenda tým, že 75,38 percenta gréckych Cyperčanov hlasovalo proti prijatiu plánu. Napriek skutočnosti, že neočakávane až 64,91 percenta tureckých Cyperčanov sa vyjadrilo na prospech Annanovej iniciatívy, táto nedosiahla úspech, a tak oficiálne členom EÚ sa nestal zjednotený Cyprus a ostrov v Únii reprezentuje Cyperská republika. V súlade s protokolom č. 10, pripojeným k Prístupovej zmluve Cyperskej republiky, „sa prin-

cíp acquis communautaire neuplatňuje v tých oblastiach Cypru, v ktorých nemá cyperská vláda efektívnu kontrolu", čiže na území „Severocyperskej tureckej republiky". Zaujímavý je fakt, že v prípade plnohodnotného členstva celého územia Cypru turečtina by mohla byť zaradená medzi oficiálne jazyky EÚ.

Cyperská otázka nie je pre Európsku úniu kľúčovým problémom, riešeniu však jej predstavitelia venujú určitú pozornosť. O tom, že EÚ nevzdala tézu o zjednotení ostrova, nasvedčujú občasné optimistické vyhlásenia predsedu Európskej komisie o tom, že nastal čas na rozšírenie EÚ o severnú časť Cypru. Spolu s Vysokou predstaviteľkou Únie pre zahraničné vzťahy a bezpečnostnú politiku Federicou Mogheriniovou sa Jean-Claude Juncker zúčastnil na tohtoročnom neúspešnom kole bikomunitných rozhovorov v Ženeve. Z hľadiska priameho zapojenia do prebiehajúcich rokovaní dominantnú úlohu však zohráva Organizácia Spojených národov a niektoré ďalšie organizácie a inštitúcie sa uspokojujú s úlohou pozorovateľov. Slovenská republika zaujíma v tomto procese zvláštne miesto tým, že naše veľvyslanectvo dlhodobo organizuje schôdzky lídrov politických strán oboch komunít.

● Slovenskí diplomati v ére samostatnosti, ako aj v čase čs. diplomacie sa výrazne podieľali na rozhovoroch medzi oboma časťami Cypru v úsilí o dorozumenie. Ste tiež jedným z nich...

História angažovanosti slovenských diplomatov na Cypre siaha do osemdesiatych rokov minulého storočia. Prvým konkrétnym počinom bola iniciatíva čs. veľvyslanca slovenského pôvodu Dr. Emila Keblúška, ktorý predstavil ideu organizovania schôdzok lídrov politických strán oboch komunít – nie však ako zástupcov „štátnych orgánov". Zmyslom návrhu bolo vyhnúť sa riziku de facto uznania „SCTR". Po prvom stretnutí lídrov v Prahe sa do rozdelenia ČSFR uskutočnilo niekoľko schôdzok v sídle jednotiek OSN (UNFICYP) v nárazníkovej zóne. SR však otvorila svoje veľvyslanectvo v Nikózii už 1. 1. 1993, zatiaľ čo Česká republika až o dva roky neskôr. Naše veľvyslanectvo v Nikózii prevzalo iniciatívu a začalo s organizovaním schôdzok lídrov politických strán, ktoré bolo niekoľko rokov jediným fórom priamych kontaktov politikov z oboch komunít. Tieto schôdzky, doplnené spoločenskými bikomuninými podujatiami, naďalej plnia svoje poslanie aj po obnovení rokovaní lídrov na najvyššej úrovni. Misia veľvyslanectva SR je stále úspešná najmä preto, že Slovensko ako sprostredkovateľská a organizátorská krajina nie je zaťažené na Cypre

Veľvyslanec Dušan ROZBORA.

priamymi či strategickými záujmami. Vystupuje v tomto smere ako neutrálna strana, ktorá sa riadi predovšetkým platnými medzinárodnými zmluvami, rezolúciami VZ i BR OSN, ako aj Chartou OSN. Aktivita slovenskej diplomacie v záujme riešenia cyperskej otázky dopĺňa iniciatívy uskutočňované pod záštitou OSN, čo Bezpečnostná rada vzala do úvahy pri rozhodnutí o nahradení odchádzajúceho rakúskeho kontingentu v rámci mierového zboru UNFICYP jednotkou s počtom 289 príslušníkov Armády SR v roku 2001. Poslaním operácie jednotiek OSN je udržiavať status quo v nárazníkovej zóne, zabezpečovať dodržiavanie prímeria, prispievať k obnove a udržiavaniu poriadku na ostrove a v neposlednom rade plniť aj humanitárne úlohy. Ocenenie nášmu pôsobeniu sa dostáva zo strany politikov z oboch komunít a nedávno zaznelo aj pri rokovaniach predsedu NR SR Andreja Danka na Cypre.

● Dve otázky: Čo bolo zmyslom rozhovorov a čo bolo na nich pre vás najpozoruhodnejšie?

Zmysel schôdzok lídrov politických strán tkvie v možnosti výmeny názorov na celý rad najaktuálnejších problémov tvoriacich komplex riešenia cyperskej otázky. Našou úlohou je koordinácia pri organizačnom zabezpečení a vypracovanie návrhu komuniké, ktoré sa prijíma konsenzom, ako aj informovanie médií o výsledkoch rozhovorov. Za najpozoruhodnejšiu považujem vysokú úroveň účasti z oboch komunít. Medzi prítomnými boli bývalí i budúci najvyšší činitelia. V čase môjho pôsobenia na Cypre sme mali možnosť na tomto významnom fóre privítať bývalých cyperských prezidentov Georgea Vassiliou a Spyrosa Kyprianou, predsedu parlamentu Vassosa Lyssaridesa i lídrov politických strán – budúcich prezidentov Tassosa Papadopoulosa a Demetrisa Christofiasa, ako aj „prezidenta SCTR" Mehmeta Ali Talata, ale aj terajších lídrov komunít – prezidenta Cyperskej republiky Nikosa Anastasiadesa, „prezidenta SCTR" Mustafu Akinçiho. Tieto a ďalšie osobnosti zohrávali a zohrávajú pri riešení cyperskej otázky veľmi dôležitú, ba niektorí kľúčovú úlohu.

● Ako vidíte možný vývoj medzi Tureckom a EÚ osobitne vzhľadom na rozhovory oboch strán na Cypre?

Turecko už v roku 1959 prejavilo záujem o úzku spoluprácu s vtedajším EHS. Výsledkom bolo uzavretie Asociačnej dohody medzi obidvomi subjektmi v roku 1963. V apríli 1987 podala Turecká republika oficiálnu žiadosť o členstvo v budúcej EÚ. Štatút kandidátskej krajiny jej udelili na samite Európskej rady v decembri 1999 v Helsinkách. Následne v roku 2005 začali prístupové rokovania. Doteraz bolo otvorených trinásť kapitol a provizórne uzavretá len kapitola Veda a výskum, pričom rozhovory už dlhší čas stagnujú.

Vývoj udalostí však kladie otázku, či jestvuje obojstranný záujem o vstup Turecka do EÚ, čo mnohí predstavitelia EÚ a poslanci EP spochybňujú. Vzájomným vzťahom neprospievajú ani kontroverzné výroky zo strany tureckého prezidenta na adresu EÚ a niektorých jej členov zvlášť. Pre EÚ je neprijateľné najmä zavedenie trestu smrti v krajine.

Matovičovými excesmi sa vraj má zaoberať aj Európska únia

Revolúcia na slovenský spôsob

Ľudovít ŠTEVKO – Karikatúra: Ľubomír KOTRA

Udalosti uplynulých dvoch týždňov boli na Slovensku aj v Európe mimoriadne hektické. Slovenský parlament vyvolával predstavu osieho hniezda a vzrušenie priniesli aj francúzske prezidentské voľby. Známy psychotronik Andrej Sándor už dávnejšie prišiel na to, prečo sa v budove Národnej rady SR hromadí toľko negatívnej energie, prečo tam medzi opozíciou a koalíciou neexistuje kultúrna komunikácia. Príčina sa vraj skrýva pod povrchom, v anomáliách geomagnetického poľa, ktoré vládne na hradnom kopci a v priľahlom okolí.

Vyžarovanie geopatogénnej zóny v týchto priestoroch má potom vplyv na emócie, spôsobuje nervozitu, podráždenosť a depresívne stavy. Ak sa teda v parlamente nájde niekoľko chorobne senzitívnych, nervovo labilných ľudí vzniká napätá, často nekontrolovateľná atmosféra. Môžeme aj nemusíme tomu veriť – parlamentná prax však dáva za pravdu expertovi na psychotroniku. Lebo ako si možno inak vysvetliť maniodepresívne správanie poslanca OĽaNO-Nova Igora Matoviča, v ktorom sa strieda mužská hyperagresivita so ženskou ufňukanosťou a s pocitom ukrivdenosti.

■ KONTROVERZNÝ

Signálom, že s Matovičom nie je všetko v poriadku, bol už prvý škandál z roku 2010, keď vyhlásil, že mu ponúkali dvadsať miliónov za povalenie vlády Ivety Radičovej. Neskôr sa „preslávil“ kontroverznou žiadosťou, aby sa jeho kolegovia podrobili testu na detektore lži, potom tajným nahrávaním rozhovoru s Radoslavom Procházkom a napokon hlúpym a nepotvrdeným obvinením, že premiér Robert Fico má so svojou manželkou na účte v Belize 675 miliónov dolárov. Výmysly a škandalózne vystupovanie v parlamente sprevádzali hlúčiky mediálnych trasorítok, ktoré iba vybičovali egocentrizmus tohto politického predvádzača. Vlastne televízne redaktorky a redaktori urobili z neho parlamentného hrdinu, keď medializovali jeho každodenné tlačovky naplnené osočovaniami a hrubými urážkami politických oponentov. Bolo to vítané oživenie triviálneho spravodajstva RTVS, Markízy a Jojky.

■ FENOMÉN MATOVIČ

Líder OĽaNO zacítil svoju príležitosť, keď sa dozvedel, že na podateľni NR SR sa kontrolujú poslancom listy z bezpečnostných dôvodov na základe nariadenia vedúceho kancelárie Daniela Guspana. Spustil sa parlamentný kabaret známy ako kauza otvárania korešpondencie, ktorá mala vyústiť do odvolávania predsedu parlamentu. Kancelária Národnej rady SR aj predseda parlamentu Andrej Danko odmietli obvinenia z porušovania listového tajomstva a kontrolu listov zdôvodňovali bezpečnostnými opatreniami a odporúčaním ministerstva vnútra. Andrej Danko vyhlásil, že nikdy nevydal príkaz, aby pracovníci parlamentu čítali listy, ktoré adresovali poslancom občania, pripustil však, že text nariadenia bol formulovaný nešťastne. Zásielky s viditeľne urážlivým alebo hanlivým obsahom sa nemali vyraďovať z pošty, ale doručovať adresátom. Úradnícka horlivosť šéfa kancelárie sa ukázala ako školácka chyba, ktorej sa chopil ako prvý Matovič a s ním celá opozičná suita žiadajúca Guspanovo odvolanie. S odstupom času je zrejmé, že išlo o neúmyselné konanie, lebo aký cieľ by už len mohlo mať otváranie podozrivých listov a vyraďovanie anonymnej korešpondencie s nadávkami?! Urazený Matovič sa pred kamerami skoro rozplakal a opustil tlačovú konferenciu s pohnutím nad skutočnosťou, že predseda parlamentu obmedzuje jeho slobodu. Vtedy však nikto netušil, že jeho teatrálny prológ pred budovou parlamentu vygraduje do peripetie ako v klasickej tragédii.

Rozuzlenie prišlo na ďalšej tlačovke, kde líder OĽaNO-Nova oznámil, že sa už nebude ako poslanec zúčastňovať na rokovaniach parlamentu, lebo sa mu v parku ktosi vyhrážal smrťou, keď bol na prechádzke so psom, a že za týmito vražednými úkladmi stojí podľa neho Danko aj Fico s Bugárom. Matovič svoje ignorovanie parlamentu zdôvodnil takto: „Keďže akákoľvek snaha o nápravu správania predsedu parlamentu zlyháva, v mene svojich voličov sa na takomto divadle a brutálnom porušovaní demokracie viac nebudem zúčastňovať.“

■ POLITICKÉ PAPUČE

V ukrajinskom parlamente sa poslanci občas pobijú do krvi, niektorí chodia na zasadnutia s granátom vo vrecku – ako neofašista Dmytro Jaroš, ale svetový unikát je predsa len Igor Matovič, ktorý nebude pracovať ako poslanec, hoci zostane poslancom. A bude slobodný... Slovenský parlamentarizmus sa teda dopracoval k svetovému rekordu.

■ PRÍPAD BUDAJ

Nevedno, či Matovičovo paranoidné správanie, na ktoré sa s porozumením pozerá opozícia, má byť programová alternatíva k vládnutiu súčasnej koalície alebo nedostatok súdnosti. Ján Budaj sa dokonca domnieva, že Matovičovým výkrikom osamelého bežca a absenciou demokracie na Slovensku by sa mali zaoberať medzinárodné inštitúcie. O takom zúfalom stave slovenskej opozície, ktorá vidí v psychotických excesoch jedného zo svojich lídrov tromfy proti koalícii, sa doteraz nechyrovalo. Ani v zlých snoch Mikuláša Dzurindu či Ivety Radičovej. Prípad Igora Matoviča je žalostnou kópiou živočíšneho sveta politiky odtrhnutej od života, ktorá sa živí výrobou škandálov, vytváraním falošných celebrít a mediálnym ohlupovaním voličov. Pravdupovediac, nie sme v tom sami.

■ ZMÄTOK V PARÍŽI

Voľby vo Francúzsku boli tiež príkladom ohlupovania na európskej úrovni. V nich sa tvrdilo, že víťazstvo Macrona a jeho virtuálnej strany bude víťazstvom Francúzov a Európskej únie, ale bolo to šliapnutie vedľa. Vo Francúzsku nezvíťazil Emmanuel Macron, ale Angela Merkelová. Svedčí o tom fakt, že sa nový francúzsky prezident odušu ponáhľa do Berlína. Zajačik Emmanuel bude pod dvojnásobnou papučou: Brigita ho bude riadiť doma a vonku (v EÚ) bude počúvať Angie, ako familiárne volajú Nemci svoju Angelu. Pre Slovensko to nebude nijaká výhra. Macron pod patronátom Mutti sa už chystá zakrútiť krkom Maďarom a Poliakom. Slováci s Čechmi ako súčasť neposlušnej Vyšehradskej štvorky budú na rade až potom. Netreba si robiť ilúzie. Treba však dúfať, že zmätok v Paríži urovná nová francúzska revolúcia a pád byrokratickej bruselskej Bastily bez straty EÚ.

Slovenská republika už prestáva byť krajinou výlučne montážnych liniek

Veda a výskum vytvoria tisícku miest v Košiciach

Jan ČERNÝ – Foto: kosicednes.sk

Hoci sa ešte stále hovorí aj o štvrtej automobilke pre Slovensko, ktorá by mohla za istých okolností postaviť svoje výrobné haly na východom Slovensku, ako na zázrak sme čakali aj na investíciu, ktorá by produkovala oveľa vyššiu pridanú hodnotu, ako je schopná vyprodukovať iba manuálna práca. A tá práve prišla.

Japonský koncern Minebea-Mitsumi (predtým Minebea) začal v Košiciach výstavbu nového závodu. Jeho výroba bude zameraná na strojárenský a elektrotechnický priemysel. „Investícia dosiahne najmenej šesťdesiat miliónov eur, čo je jedna z najvýznamnejších podnikateľských aktivít v regióne. Prácu si v závode nájde tisícsto ľudí. S produkciou by mal začať v prvom štvrťroku budúceho roka. Firma požiadala o štátne stimuly, žiadosťou sa bude zaoberať vláda v krátkom čase.“ Toľko oznámenie Úradu vlády Slovenskej republiky. Spoločnosť Minebea vznikla v roku 1951 a venovala sa výrobe malých guľôčkových ložísk. Aktuálne má päťdesiatdeväť obchodných miest v šestnástich krajinách sveta a vo všetkých svojich závodoch zamestnáva stotisíc pracovníkov.

■ SLOVENSKO VÍŤAZ

Slovensko súperilo o túto investíciu s Českou republikou, Poľskom a Rumunskom. Generálny riaditeľ MinebeaMitsumi na Slovensku a pre región Európa Jörg Hoffmann vyzdvihol dobrú a odbornú komunikáciu s predstaviteľmi vlády, so SARIO-om aj s Technickou univerzitou Košice. Predchádzala tomu v roku 2016 návšteva ministra hospodárstva a primátora Košíc v Japonsku, kde slávnostne podpísali memorandum o spolupráci. Minister hospodárstva Peter Žiga v tejto súvislosti oznámil, že „súčasná cesta, ktorá vedie na letisko, už nebude vyhovovať požiadavkám, pretože tu bude pracovať niekoľko tisíc ľudí, keď spočítame všetky etablované firmy. Rokujeme s mestom Košice a tiež so samotným letiskom o tom, že by sme urobili nejakú združenú investíciu a potiahli spod mosta na Pereši štvorprúdovú cestu až na letisko. Rozmýšľame tiež o tom, že by sme spojili letisko s električkovou traťou“. Tu sa zrejme ako investor pridá aj štát.

■ INVESTÍCIA DO VEDY

Nový závod bude potrebovať špičkových robotníkov obsluhujúcich veľké robotické centrá, kvalifikovaných inžinierov či vedcov zameraných na vývoj nových technológií. „Vítam aj to, že táto spoločnosť bude robiť aktivity v oblasti vedy a výskumu. A ak si zoberieme Technickú univerzitu Košice, ktorá má vynikajúce renomé, je to skvelá príležitosť tak pre absolventov, ako aj pre celú inštitúciu. Je to krok veľmi správnym smerom a môžem k tomu Košičanom iba zablahoželať,“ vyhlásil predseda vlády Robert Fico. Košická Technická univerzita dlhodobo produkuje kvalitných absolventov, vďaka ktorým sa Košice stávajú čoraz atraktívnejšími pre technologické firmy. Či už softvérové, alebo, ako v tomto prípade, hardvérové. Košický závod spoločnosti MinebeaMitsumi má byť najmodernejším európskym výrobcom mechatronických pohonných zariadení a elektromotorov pre priemyselné ciele vrátane automobilového priemyslu, ako aj špeciálnych elektromotorov a elektromechanických výrobkov. Nový výrobný závod vyrastie v priemyselnom parku pri ceste smerom k medzinárodnému letisku na ploche päťdesiattisíc štvorcových metrov. Počíta sa aj s možnosťou rozvoja v druhej fáze výstavby. Podnik bude vybavený modernými automatickými a poloautomatickými výrobnými linkami. Košický závod sa bude okrem výroby koncentrovať aj na vývoj špeciálnych elektromotorčekov, pohonných systémov, snímačov a ďalších komponentov. Produkty nájdu odbyt predovšetkým v automobilovom priemysle, a to najmä na európskom trhu.

Novú továreň v Košiciach oceňujú štátne orgány aj predstavitelia investora.

Nový strojárenský závod japonskej firmy v metropole východu na výkrese architekta.

„Slovensko nie je najlacnejším prostredím, pokiaľ ide o vytváranie nových investícií, ale my sme sa rozhodli nejsť len po cene. Samozrejme, spôsob výroby, ktorý plánujeme tu, bude iný ako ten, ktorý máme v Ázii. V Európe sa budeme zameriavať naozaj na čo najvyššiu mieru optimalizácie výroby. Budeme potrebovať mnohých inžinierov a technikov, ktorí nám s tým pomôžu, a teda si uvedomujeme, že cena práce nie je tým najvýznamnejším činiteľom, ktorý sme brali do úvahy,“ povedal pre Korzár Košice generálny riaditeľ spoločnosti Minebea Slovakia a hlavný manažér spoločnosti Minebea Europe Jörg Hoffmann.

■ INJEKCIA PRE REGIÓN

Nová továreň na východnom Slovensku, kde sa miera nezamestnanosti dlhodobo pohybuje nad celoslovenským priemerom, okrem výroby zriadi aj výskumné a vývojové centrum. Tam bude pracovať približne sto vedcov. Po tom, ako všetky väčšie investície na Slovensku v minulosti smerovali skôr do rozvinutejších regiónov, je japonský štart v Košiciach naozaj optimistickou správou a možno aj príkladom pre ďalších prípadných investorov. Japonci u nás údajne v prvej fáze investujú šesťdesiat miliónov eur. No za určitých okolností sú schopní navýšiť investície na úroveň sto miliónov a zamestnať až dvetisíc ľudí.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Príprava, tvorba a šírenie správ o počasí patrí k nevyhnutným a bežným súčastiam života v civilizovanej spoločnosti. Údaje o poveternostných podmienkach – teplotných trendoch a rozmedziach, slnečnom svite, vetre, zrážkach a pod. – predsa potrebujeme a vyhľadávame všetci. Slúžia nám na zorientovanie a zodpovedné rozhodnutie, ako sa správať a konať vonku, pri práci či oddychu, v prírode alebo na cestách. Spravodajské texty prostredníctvom čísloviek, odborných pomenovaní a krátkych oznamovacích viet sú nasýtené dátami.

Správy o počasí ako zážitok

Ich informačná hustota by však nemala prekážať zrozumiteľnosti. Správy o počasí sú predurčené na umiestnenie do jadra programovej ponuky každého média. Nachádzame ich na stálom mieste vo vysielacom čase rozhlasu a televízie. S pomocou moderných technológií sú počas dňa dopĺňané podľa aktuálnych atmosférických zmien. Správam prospieva presnosť a presvedčivosť, ktorá vyvažuje ich obmedzenie. Ním je kompozičná a výrazová stereotypnosť.

Pod vplyvom elektronickej komunikácie sa najmä v ostatnom desaťročí aj v spravodajstve o počasí podporuje výpovedná hodnota údajov rozvoľnením komunikácie známym zo športovej žurnalistiky. Redakcie oslovujú a povolávajú odborníkov z hydrometeorologického ústavu, v televízii sa výstižnosť krátkych správ podporuje infografikou, hovorovými prvkami a postupmi, úspešne overenými v bezprostrednom dialogickom styku. Do textov správ o počasí sa vedno s podstatnými a prídavnými menami častejšie nasadzujú slovesá, k termínom pribúdajú ich opisné varianty alebo neterminologické náprotivky, množia sa hovorové slová a prejavy skracovania, slovné spojenia s rozmanitou mierou obraznosti, frazeologizmy a pod. V spravodajstve o počasí sa tak stretávame s formuláciami front sa bude vlniť (ide o zvlnený front), teploty atakujú dvadsiatku, studený vzduch nateká od západu, oblačnosť sa nasunula nad územie, zaznamenali sme maximál (maximálku, teda najvyššiu teplotu), podvečer zaprší (zafúka, zasneží), navštívi nás severák, búrlivák (búrlivý vietor) – nebude to teda žiadna sláva atď. Takto sa podporuje živosť, zážitkovosť a autentickosť vystúpenia i samotného spravodajcu. Pravdaže, zásadnou podmienkou úspechu je pritom zachovať mieru takéhoto postupu. Záplava nápadných, „zhovornených“ súčastí v redaktorovom vyjadrovaní by nemala zvíťaziť nad samotným faktom – podstatou spravodajstva. Zábavno-zatraktívňujúce postupy by v tomto žánri nemali favorizovať interpreta, ale posolstvo, ktoré nám sprostredkúva. V ére krátkych textov by malo znásobene platiť „hovorme menej, povedzme viac“.

Médiá súperia o publikum novými technológiami, ale i prostredníctvom hovorovej slovenčiny. Jej umné rozvíjanie vnáša aj do správ o počasí pôsobivosť, sviežosť a pútavosť. Podporuje profesionalitu vystúpení, redakčných osadenstiev a napokon upevňuje aj komunikovaný obsah. Cielená hovorovosť tak prospieva slovenčine ako modernému národnému jazyku a prispieva k jej prestíži v kultúrnej spoločnosti.

Vladimír PATRÁŠ,
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Filozofická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Matica slovenská opäť pripravuje tábor pre deti krajanov

Príjemná cesta k slovenskosti

Text a foto: Igor VÁLEK

Naša ústava zakotvuje podporu národného povedomia Slovákov žijúcich v zahraničí, podporu vzťahov s materskou Slovenskou republikou. Tu pôsobí i Matica slovenská a jej pomoc smeruje dlhodobo aj k deťom. Kým od strednej a staršej generácie krajanov sa očakáva udržiavanie a rozvíjanie národných tradícií, v prípade mladšieho dorastu Slovensko „investuje“ do kultivovania slovenskosti. Na to slúžia i letné krajanské detské a mládežnícke tábory organizované dlhoročne aj Maticou slovenskou.

V tomto rekreačnom zariadení budú deti krajanov utužovať slovenskosť.

Za všetko hovorí skutočnosť, že Medzinárodný letný tábor MS „plynie“ bez prerušenia už dvadsaťpäť rokov. Doteraz v Škole v prírode Detský raj v Tatranskej Lesnej. Tam však prebieha rekonštrukcia priestorov budovy, bolo treba hľadať východisko. Nie politické, ale praktické heslo: Kde je vôľa a chuť, tam je cesta!, prinieslo riešenie. Aby organizátori zachovali kontinuitu tábora, našli nové miesto – Školu v prírode 1. máj v Tatranskej Lomnici. Podmienky sú tam tiež vhodné, stačí pripomenúť, že ide o jednu z najväčších a najkrajších osád na území Vysokých Tatier. V čase konania tábora okrem krásnej prírody a zdravého vzduchu ponúka množstvo zaujímavých podujatí v rámci Tatranského kultúrneho leta. Práve tie účastníci tábora určite neobídu.

■ NOŠA ZÁŽITKOV

Medzinárodný letný tábor Matice slovenskej (MLTMS) 8. – 15. júla privíta sedem desiatok detí zo Slovenska i zo zahraničia vo veku od osem do šestnásť rokov. Zmysel takéhoto „mixu“ je zrejmý a dlhé roky prináša ovocie úspechu. Ide o to, že deti krajanov, hoci by sa aj medzi sebou rozprávali rečou krajiny, v ktorej aktuálne žijú, v živom kontakte s mladými Slovákmi žijúcimi na Slovensku sú „nútení“ rozprávať sa (a myslieť) po slovensky. Zjavná pridaná hodnota k poznaniu krás krajiny a jej histórie...

Deti budú bývať v dvoj- až šesťlôžkových izbách v dvojposchodovej budove. V stredisku je k dispozícii klubovňa s pingpongovými stolmi. Vo večerných hodinách nebudú chýbať besedy, táborové stretnutia, súťaže, diskotéky... V areáli sa nachádza volejbalové a basketbalové ihrisko, veľká trávnatá plocha na hry. Veľký krytý krb i menšie vonkajšie ohniská tiež určite zahoria a zavonia od nich. Bohatý program vyprázdni žalúdky. Strava bude poskytovaná šesťkrát denne. Mimochodom, varia skúsené kuchárky, ktoré na požiadanie pripravia aj bezmäsitú a či inú diétnu stravu, resp. s vylúčením alergénov. Najmä však navaria všetko, čo majú deti rady... Škola je výborne prístupná osobnou, autobusovou alebo železničnou dopravou v centre Tatranskej Lomnice asi sto metrov od Múzea TANAP-u. Dovoz a odvoz dieťaťa je teda možné spojiť s návštevou zaujímavostí.

■ DETI SÚ AKO SLNKO

To však už sedíme v „riaditeľni“ spomínanej školy v prírode s jej sympatickým riaditeľom Dr. Jánom Porackým. Rozprávame sa o tom, čo čaká účastníkov tábora, ale aj o dôležitých súvislostiach...

„Treba si uvedomiť, že pobyt žiakov z jednotlivých škôl je bez prerušenia takpovediac náplne školskej práce v zdravotne priaznivom prostredí školy v prírode. V súčasnosti vláda prispieva na pobyty žiakov v lyžiarskych kurzoch, ako aj na školy v prírode na každého žiaka (tu pripomíname aj dotáciu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí na pobyt detí krajanov v matičnom tábore – pozn. red.). Všetci, ktorí v tejto oblasti pracujeme, sme týmto opatrením nadšení. Veď vďaka nemu môžu ísť do prírody všetci žiaci – aj z rodín sociálne slabších. Úlohou školy v prírode je okrem vyučovania a výchovy aj zotavenie, upevnenie zdravia a fyzickej zdatnosti, ktorá dnes mnohým deťom chýba. V minulosti boli deti viac na vzduchu, takmer všetci športovali... A dnes? Po príchode najprv hľadajú najprv heslo pripojenia sa na WIFI!“

Riaditeľa J. Porackého sa pýtame na pohnútky: „O popularite zariadenia, ktoré vediete, svedčí, že máte stále plno a máte aj stálu ‚klientelu‘, napríklad aj deti krajanov. Sezónu máte plnú, a predsa ste našli priestor pre obľúbený matičný tábor. Čo vás viedlo k takémuto ústretovému kroku?“

Večne mladý riaditeľ Ján PORACKÝ.

„ Áno, máme aj tzv. svoje školy, ktoré k nám pravidelne prichádzajú, a sú medzi nimi i deti Slovákov zo zahraničia – zo Sarvaša a či z Repaskej Huty. Cez leto organizujeme s mestom Poprad detské tábory pre deti zo sociálne slabších rodín, špeciálne športové, umelecké a či jazykové tábory. Riaditeľom školy som od roku 1994 a za tie roky prešlo našou bránou množstvo mladých. Vznikli tu často prvé lásky a z nich aj manželstvá. Pred piatimi rokmi sa učiteľky z jednej školy z východného Slovenska preriekli, že platia za dvoch žiakov, lebo rodičia na to nemajú a chcú, aby celá trieda bola spolu. Nezobral som od nich peniaze, ale som ich pochválil, že sú úžasne ľudské. Máme tu výborné kuchárky. Po skončení jedného turnusu mi istá mamička z Rimavskej Soboty napísala, že mala strach, čo bude jej syn jesť, pretože je veľmi prieberčivý. Bola prekvapená, keď po príchode domov jej syn povedal, že u nás mali dobré jedlo... Ako dieťa som mal šťastie na vynikajúcich učiteľov, chcel som sa im podobať. Najprv som učil v Hranovnici, neskoršie som bol riaditeľom základnej školy v Poprade-Spišskej Sobote, kde sú športové hokejové triedy. Bol som aj aktívnym rozhodcom ľadového hokeja, vedúcim ženského hokejového klubu... Preto som stále „mladý“, aj keď o chvíľu mám sedemdesiatpäť. Deti sú jarné slnko, ktoré nám do žíl vleje novú energiu. Aj preto som sa rozhodol pomôcť pri organizovaní matičného tábora.“

BESEDNICA

Deti ako nástroj politiky

Rudolf SLEZÁK

Vždy, keď sa pozriem na nejakú knihu, ktorú som už prečítal, vynorí sa mi v pamäti ani nie tak celý príbeh, ale skôr iba malá epizódka z románu. Tak to bolo aj s príbehom Tomáša a Terezy, ale i maliarky Sabiny v románe Neznesiteľná ľahkosť bytia od svetoznámeho česko-francúzskeho spisovateľa Milana Kunderu. Vieme, kto bol Milan Kundera, a vieme aj to, že bol dvakrát prijatý a dvakrát vylúčený z komunistickej strany. No nedá sa mu uprieť jeho spisovateľský talent, ľudia ho čítajú, jeho romány idú na dračku, aj keď sa o ňom jeden čas hovorilo a písalo, že v päťdesiatych rokoch udal v Prahe istého „agenta“ Miroslava Dvořačka. Ten potom putoval do väzenia a z Kunderu sa stal svetoznámy spisovateľ. On to síce poprel, no nie som „upeenkár“, aby som sa hrabal v jeho minulosti. Nechajme preto prehovoriť maliarku Sabinu. Zaspomínala si, keď už bola v Spojených štátoch, na prvomájové sprievody a na to, ako nadšene ľudia pochodovali a iní zasa to nadšenie iba predstierali. Orchestre vyhrávali do pochodu a panstvo na tribúnach si s pochodujúcimi vymieňalo radostné úsmevy. Bol to vtedy pochodujúci súhlas s komunizmom.

Teraz po desiatich rokoch, čo Sabina opustila Česko-Slovensko, viezla sa v aute s istým senátorom. Boli s ním aj jeho deti, ktoré keď dorazili do cieľa, vybehli na trávnik, behali a šantili. Senátor sedel v aute, kochal sa pohľadom na behajúce postavičky a potom sa obrátil k Sabine: „Pozrite sa, tomu hovorím šťastie.“ Za tými slovami bola radosť z toho, ako deti šantia a ako u nich v Amerike rastie tráva. Sabina vtedy spozorovala na jeho tvári niečo podobné, čo videla aj na tvárach ľudí z tribún. Aj oni mali radosť z toho, keď im detičky zo sprievodu mávali šatkami alebo kvetmi. Aj oni si mysleli, že vytvorili pre ne šťastné podmienky na pokojný život, aby mohli šantiť, naháňať sa a behať po tráve. Sabina však postrehla, že keď senátorove detičky zašli za roh, tri z nich zmlátili to štvrté. Aj to patrí k americkému spôsobu života, pomyslela si. Ani Američania sa nemôžu naparovať, že v ich krajine žijú iba šťastné a hravé deti.

Aj v našich končinách rastie tráva a deti po nej behajú a šantia. Najhoršie zo všetkého však je, ak sa niekto pokúša zapliesť ich do politiky. Robili to nielen komunistickí papaláši, ale robí to aj súčasné politické panstvo. Len si spomeňme, aký rozruch po celom Slovensku vyvolali poslankyne Nicholsonová a Petrík len preto, že chceli mať v parlamente aj svoje čerstvo narodené ratolesti a potrebovali dôstojné podmienky na ich prebaľovanie. Celé Slovensko bolo vtedy zatiahnuté do ich požiadaviek. Akoby nebolo nič dôležitejšie, akoby iné pracujúce ženy nemali aj horšie trápenia. To iba tieto dve poslankyne dostali pred kamerami viac miesta ako prezident alebo premiér. Po ostatných v médiách ani len pes neštekol. Rovnako zatiahli celé Slovensko do svojich aktivít aj Erika Juriniová a Natália Bláhová, ktoré sa rozhodli zlikvidovať detské centrum Čistý deň. Predvádzali sa takmer každodenne pred kamerami na tlačových besedách, hromy a blesky vrhali na toto centrum. Len na jednu vec nepristúpili, aby sa vo verejnej debate stretli aj s rodičmi detí umiestených v tejto inštitúcii. Veľmi dobre vedeli, že ich poriadne naštvali a že by v diskusii s nimi pohoreli. Je to však iba jeden z prípadov, ako urobiť z detí nástroj na politické ciele, ako sa čo najdlhšie udržať pred kamerami.

V tejto súvislosti sa však vynára aj otázka: kedy vlastne prestávajú byť deti deťmi. Neúspešný politik Radoslav Procházka to vedel presne, pretože už pred voľbami sľuboval, že bude presadzovať zákon, aby už šestnásťročné deti mohli ísť k urnám. Spoliehal sa na ich naivitu a chcel ju využiť vo svoj politický prospech. Podobne sa zachovali aj naši pedagógovia, keď do boja za svoje mzdové požiadavky zatiahli žiakov. Páni Vladimír Cimrman a Branislav Kočan sa vtedy spokojne tvárili, keď pozorovali, ako stovky detí spontánne a vraj dobrovoľne pochodovali po uliciach mesta, vyvolávali heslá, mávali transparentmi a trieskali do bubnov. Nepočul som však ani o jednom prípade, že by títo páni, keď už vyslali svojich žiakov do života, odprevadili ich aj na Úrad práce, keď nenašli na pracovnom trhu uplatnenie. Aby im pomohli sa tam lepšie zorientovať. Videli sme aj to, ako Hitler vešal trasúcimi sa rukami železné kríže na hruď štrnásťročných výrastkov, i to ako sa štrnásťroční výrastkovia ozbrojení samopalmi a nožmi vyškierali do kamery, keď sa predtým aktívne podieľali na strašnej a krvavej poprave Kaddáfih. Deti by sa mali čo najdlhšie venovať svojim hrám a záľubám... Nikdy by nemal nikto zneužívať ich naivitu a neskúsenosť na svoje politické ciele.

Operné predstavenie Židovka v SND je plné scénických kontrastov

Memento ožíva v aktuálnom čase

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: SND

Dôkazom, že Slovenské národné divadlo nestojí mimo aktuálneho spoločenského diania, je aj nové uvedenie operného predstavenia Židovka. Francúzsky hudobný skladateľ Jacques Fromental Halévy ju síce skomponoval v prvej polovici 19. storočia a jej dej situoval do Ríma v 15. storočí, no odhliadnuc od vtedajších dejinných udalostí mnohé reakcie a postoje dnešných súčasníkov sa v mnohom prelínajú. Intolerancia dostáva čoraz krutejšie kontúry, fanatizmus a náboženské rozdielnosti hraničia s nenávisťou.

Účinkujú: Ján ĎURČO (Ruggiero), Michal LEHOTSKÝ (Éléazar), Liudmila SLEPNEVA (Rachel).

Dramatik Eugèn Scribe, autor libreta, ktorý písal textové predlohy pre takých velikánov hudby, akými boli Bellini, Mayerbeer, Rossini či Verdi, v tomto diele predstavuje milenecký vzťah kresťana Léopolda a Židovky Rachel v časoch, keď sa intímne vzťahy Židov s kresťanmi trestali smrťou. V predstavení Židovka je viacero úsmevných i veselých pasáží, no v konečnom dôsledku ide o priveľmi vážnu tému. Kresťanský kardinál de Brogni sa usiluje v poslednej chvíli zmeniť kruté rozhodnutie, ale nepodarí sa mu to. Posiela na smrť vlastnú dcéru, záhadné dievča Rachel.

■ PONÁŠKA NA SÚČASNOSŤ

Na rozdiel od svetovej premiéry uvedenej v roku 1835 v Paríži ani od prvej opernej inscenácie v Slovenskom národnom divadle v Bratislave v roku 1920 či následne od ďalších troch uvedení na javisku Opery SND v terajšej štvrtej verzii vyškrtli tvorcovia baletné i tanečné prvky a sústredili sa na dramatické situácie, ktorých je v diele i tak obrovské množstvo. Takže predstavenie zaberie plné tri hodiny. Inscenácia je rámcovaná chórom 60-členného zboru Opery SND pod vedením zbormajstra Pavla Procházku, členov zboru zaodel nemecký kostymér, zároveň autor návrhu scény Johannes Leiacker do čiernych kostýmov akoby rovnošaty. Kresťania i Židia tvoria zdanlivo jednoliatu spoločnosť. Rozpoznateľným znakom sú iba rukavice. Kresťania ich majú modré, Židia žlté. Ide o dômyselnú a výstižnú ponášku či už na čas pred piatimi storočiami alebo na súčasnosť.

Rachel netuší, že muž, do ktorého sa zaľúbila, je cisársky generál, navyše kresťan Léopold. Časté útoky kresťanov na Židov a naopak, otvorené konflikty medzi prívržencami oboch náboženstiev sú obrazom vtedajšieho života v Ríme za cisára Žigmunda, ktorého neter je takisto zaľúbená do Léopolda. Táto dramatická zápletka zvyšuje napätie celej drámy a divák je tiež na váškach, komu z nich držať palce. V konečnom dôsledku sa odhalí, že aj Rachel, ktorú zachráni v horiacom dome starý Žid Éléazar, osvojí si ju a ona sa potom ortodoxne pridržiava židovského kánonu, je vlastne kresťanka.

■ PO POLSTOROČÍ

Dielo je plné dejových a hudobných kontrastov, keď sa v istej chvíli zdá, že ide o zmierenie znenávidených náboženských skupín, no po chvíli vzájomné útoky pokračujú. Preto aj sopránový part Rachel kontrastuje s koloratúrnym sopránom Eudoxie. Opera Židovka bola a dodnes zostala jednou z najúspešnejších diel vážnej hudby na svete. Jej opätovné naštudovanie po vyše polstoročí na našej prvej scéne českým dirigentom Robertom Jindrom a nemeckým režisérom Petrom Konwitschnym, ktorý pre SND v Bratislave pripravil už viaceré diela (Eugen Onegin, Madame Butterfly, Bohéma, Vec Makropulos), je chvályhodným počinom najmä v časoch zvýšeného názorového vrenia. Ako erudovaný režisér Konwitschny priznal, že nájsť vhodné obsadenie do tejto opery bolo veľmi náročné. Popri zbore, na ktorý dielo kladie veľmi vysoké nároky, si jej uvedenie vyžaduje aj špičkových tenoristov. V osobe Michala Lehotského ako Žida Éléazara jedného z nich našiel. Režisérove nároky spĺňajú aj tenoristi Juhan Tralla či alternant Róbert Remeselník v úlohe Léopolda. Našťastie, Opera SND disponuje i ďalšími vynikajúcimi sólistami svetovej úrovne. Peter Mikuláš či Jozef Benci ako kardináli de Brogni sú s ich bravúrnymi basmi takisto zárukou kvality. Part Rachel zaznie v podaní sopranistiek Liudmily Slepnevy a Kataríny Flórovej, svoju dobrú povesť špičkovej sólistky potvrdí v úlohe Rachelinej sokyne Eudoxie Ľubica Vargicová, ktorú alternuje Jana Bernáthová.

■ OTÁZNIKY VIERY

Zakorenená nenávisť Židov voči kresťanom a naopak v tomto opernom diele víťazí, čo by malo byť mementom. Opera Židovka predstavuje obraz konfesionálne rozdelenej spoločnosti, ktorá neakceptuje vzťahy ľudí vyznávajúcich rozdielnu vieru. Aj jedni, aj druhí sa odvolávajú na Pána Boha a v jeho mene vedú vojny. Čo je to za vieru, ktorá v nich rozdúchava toľkú nenávisť?

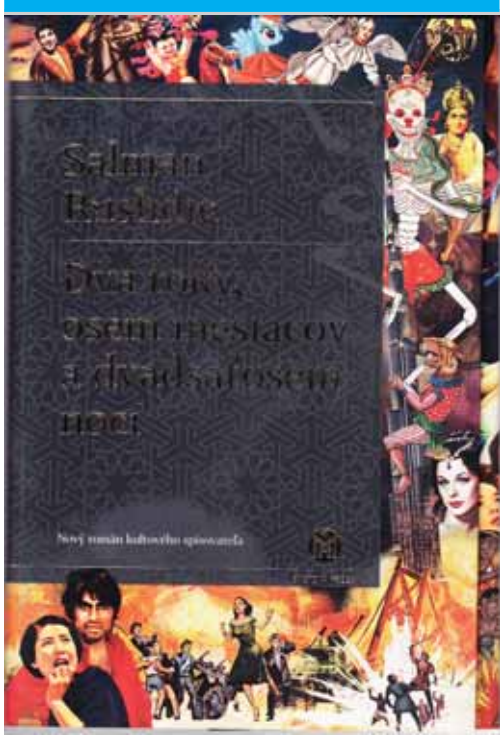
No nielen náboženstvá stavajú proti sebe celé rodiny, spoločenstvá, národy. Divák v tejto opere iste postrehne aj naliehavú výzvu. Týka sa všetkých druhov príslušností a ideológií. Ale ideológia by nemala byť dôležitejšia ako ľudský život.

Intolerancia, fanatizmus, nenávisť, konflikty, útoky. Ako sa už mnohokrát ukázalo – ľudstvo je nepoučiteľné. Alebo žeby sa predsa len niektorí z nás spamätali?

Príbeh medzi snom a skutočnosťou

Salman Rushdie: Dva roky, osem mesiacov a dvadsaťosem nocí, Slovart 2016

KNIHA TÝŽDŇA

Aj vo svete krásnej literatúry pomerne nezbehlý človek si pri mene Salman Rushdie okamžite spomenie na indického spisovateľa, ktorého kniha Satanské verše priniesla mu nechcenú publicitu v rámci rozsudku smrti, ktorý nad ním vyniesli za rúhanie špičky moslimského kléru. Samozrejme, tento plodný a určite zaujímavý autor má na svojom konte aj iné knihy. Ak si chcete urobiť obraz o jeho spisovateľskej bravúre, siahnite po knihe Dva roky, osem mesiacov a dvadsaťosem nocí.

Predstavte si New York, ktorý zasiahne silná búrka. V meste sa začínajú objavovať nevídané a neznáme javy a svet zachváti vlna čudesných udalostí. Záhradník Geronimo sa napríklad nohami nedotýka zeme a autor komiksov Jimmy uvidí v spálni tajomnú entitu, ktorá vyzerá presne ako jeho nakreslený výtvor. Do toho sa v kancelárii starostu objaví dieťa, ktoré vie odhaliť korupciu. (Tu si väčšina slovenských čitateľov povzdychne...) Skrátka, hoci nikto zo spomínaných o tom nevie, všetci pochádzajú z rodu mocných a vrtošivých džinov. Tu si musí našinec spomenúť na orientálne rozprávky, aby nezamieňal alkohol pôvodom z Anglicka s nadprirodzenou postavou z arabskej mytológie. Celý problém je totiž v tom, že princezná džinov Dunja splodila so smrteľníkom početné potomstvo, a to sa po stáročiach rozbehlo po celom svete. Teraz však nastal čas, keď ich Dunja vyhľadá a spolu musia bojovať proti silám temnoty. Zdá sa vám to ako námet lacného hollywoodskeho trháku? Opatrne! Rushdie je vzdelaný autor, ktorý má dar irónie a humoru, ktorý sa bezpečne pohybuje na trase východnej a západnej kultúry a navyše skvelý preklad Otakara Kořínka, viacnásobného držiteľa prestížnej prekladateľskej Hollého ceny, je tiež zárukou kvality. Mimochodom, viete, čo znamená trochu krkolomný názov? Je to presne tisíc a jedna noc...

(mab)

NEKROLÓG

Členovia Umeleckej besedy slovenskej prežívajú smutnú jar. Len nedávno opustil ich rady bývalý dlhoročný starosta, osobný priateľ Alexandra Dubčeka, akademický sochár Teodor Baník, ktorý zomrel 12. apríla vo veku osemdesiatsedem rokov. A 28. apríla členov tohto najstaršieho umeleckého spolku na Slovensku doslova zmrazila zvesť, že vo veku päťdesiatdeväť rokov v Žiline náhle zomrel jeden z najsvojráznejších zjavov súčasnej výtvarnej scény Jozef MALÝ.

Beseda prišla o výraznú osobnosť

Svoje charakteristické veľkoplošné kompozície neúnavne kreoval z dynamických abstraktných vírov miliónov línií vyrastajúcich spod pier napájaných tušom a z prameňov jeho osobitej imaginácie. Tvaroval ich do konkrétnych obrazcov so silným účinkom, umocňovaným vnútornou silou a energiou jeho vitálnej kresby. Vitálnou a zrejme aj vyčerpávajúcou, čo sme si s neodvolateľnou definitívnosťou intenzívne uvedomili až teraz. Lebo o svojej únave a už vôbec nie o chorobe nehovoril nikdy!

Každý z jeho obrazov bol úvahou o danom čase a stave, vnútorným pozorovaním vyúsťujúcim do vlastného neprehliadnuteľného názoru. Vždy viditeľného aj v rozsiahlych výstavných kolekciách, aj keď väčšinou išlo o výpoveď monochrómnu, čierno-bielu, temnú, skrývajúcu v sebe niečo ťažké, zmyslovo extrémne zaťažujúce a tajomné.

Jozef Malý sa narodil v roku 1958 v Žiline. Po výtvarnom školení v ateliéroch F. Kráľa a Š. Čapku neprestajne až doteraz pôsobil v meste pod Dubňom. Venoval sa maľbe, grafike, objektu a najmä kresbe. UBS v ňom stráca výraznú umeleckú osobnosť i ľudsky krásneho človeka tiež hodného obdivu. Posledná rozlúčka s nebohým sa uskutočnila 5. mája 2017 na Starom cintoríne v Žiline.

Česť jeho pamiatke!

Emil SEMANCO
Foto: autor

HUMORESKA

Niekoľko slov o premene ľudovej múdrosti

Tuším ešte babka a po nej mama pravidelne spomínali príslovie: Najprv faru, potom Maru. Ale videli ste už parobka v najlepších, teda stredoškolských rokoch, ktorý by sa najprv interesoval o faru? Danka, Janka, Ingridka či Evka, ba dokonca aj Marka, to bolo iné. Dodnes sa čudujem, že nám naši stredoškolskí a neskôr vysokoškolskí profesori aj voľačo do hláv natlačili, keď sme v nich mali takmer neustále tie voňavé a pre nás tajomné múzy. No nielen ja mám pocit, že dnešní parobci to majú o kusisko jednoduchšie. Napríklad si celkom jasne spomínam, že keď sme sa vybrali korzovať po meste, drvivá väčšina našich rovesníčok mala záverečnú pomaly už o ôsmej. Aby na občasnej zábave či neskôr diskotéke mohli ostať do desiatej, tak to musela zasadnúť rodinná rada v zložení otec, mama, babka a svokra vrátane domáceho psa. Príslušné uznesenie musela dotyčná šumienka podpísať pomaly vlastnou krvou. Dnes, keď sa ako príslušník staršej strednej generácie ocitnem v podniku pre našinca prijateľnej cenovej skupiny, nestačím sa obzerať. Toľko mladých lepých dievčat, sediacich pri stoloch len tak, ako keby sa nechumelilo, je jednoducho ako fatamorgána. A nie sú to nijaké asociálky! Fajnovo vyobliekané, navoňané, drahé mobily v prštekoch... No a pred sebou žiadnu kofolu, nebodaj malinovku, ale kapitána Morgana, vodku absolútnu, whisky ešte onakvejšie, ba nájdu sa aj roztopašnice, ktoré si k tomu dajú pivo. Aj som sa minule odvážil jednej peknej stredoškoláčky spýtať, reku, a čo ty tu? S kamarátkami besedujete? A ona mi ako Marfuša Mrázikovi povedala: „Ty somár starý! A kde si máme nájsť frajerov?“ To my sme ako hlupáci odprevádzali naše platonické lásky z kina, motkajúc sa čo najmenej osvetlenými uličkami, a keď sa nám podarilo vo vchode pred panelákom uchmatnúť pusu bez toho, aby nás nasrdený tatko nepretiahol smetným košom po hlave, tak sme boli šťastní ako Gagarin po pristátí. Minule mi moja blízka priateľka zvestovala, že sa jej šestnásťročný syn už zasa nevrátil v noci zo soboty na nedeľu domov. Len jej poslal lakonickú esemesku, že reku na noc ostáva u Kiky. Ja som po prvé takú správu mohol poslať akurát tak po poštovej sove a po druhé, keby aj došla, tak naši by mi dali takú Kiku, že by som kikiríkal do pondelka rána. A keďže ombudsmani ešte neboli vynájdení, nikto by ma pred domácim násilím zo strany otca i mamy nezratoval. Poľutoval som teda priateľku a povedal som jej, nech si radšej na dnešnú liberálnu dobu zvyká. Počúvaj, povedal som jej, buď rada, že sa do toho zatiaľ nemiešajú úrady. Mohlo by sa stať, že by podľa smernice Európskej únie prideľovali mládeži partnerov celoplošne a tvoj Miro by zistil, že mu bol na najbližší kvartál namiesto Kiky pridelený Fero.

Marek DANKO

Vedci slovenskej minulosti nesmú padnúť do zabudnutia

Nobelova cena pre Bratislavčana

Ján ČOMAJ – Foto: internet

Možno ste už aj vy začuli vetu: Čože sme za národ, keď nemáme laureáta Nobelovej ceny. Nie je to celkom pravda. Daniel Gajdusek (1923 – 2008), svetoznámy virológ, laureát Nobelovej ceny za medicínu v roku 1976, bol americký Slovák. Filip Lenard (1862 – 1947), rádiológ, laureát Nobelovej ceny za fyziku v roku 1905, bol slovenský Nemec, rodák z Bratislavy. A do tretice by sme ešte mohli uviesť najbližšieho spolupracovníka laureáta Nobelovej ceny za chémiu profesora Jaroslava Heyrovského (1959) Dionýza Ilkoviča (1907 – 1980), ktorý polarizačnú metódu chemických analýz – objav, za ktorý sa cena udelila – vyjadril matematicky a tento vzorec sa dodnes na celom svete volá Ilkovičova rovnica.

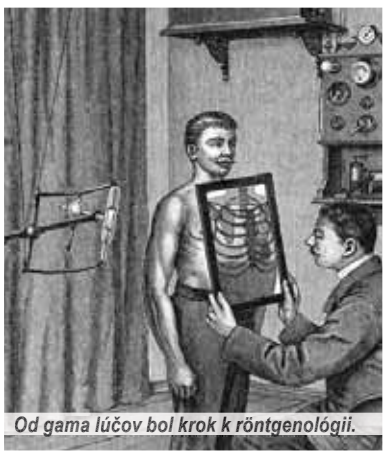
Pravda, so Slovenskom je spojených oveľa viac mien vynikajúcich vedcov – spomeňme aspoň jedného z prvých vynálezcov v oblasti atómovej fyziky Izáka Cabana (1632 – 1707), azda posledného európskeho polyhistora Mateja Bela (1684 – 1749), Wolfganga Kempelena (1734 – 1804), všestranného vynálezcu, Jozefa Dekreta Matejovie (1774 – 1841), tvorcu nového prúdu v lesníctve, lekára pôrodníka profesora Jána Ambru (1822 – 1890), o ktorom na týchto stránkach písal nedávno univ. prof. Michal Valent, bratov Hellovcov, Ernesta Chladného, ktorého meno nesie jeden kráter na Mesiaci, A. Jedlíka, autora elektrickej lokomotívy a osemdesiatich vynálezov, Jozefa Murgaša, Jozefa Petzvala, Aurela Stodolu a mnohých ďalších. Od smrti bratislavského rodáka profesora Lenarda je v týchto dňoch sedemdesiat rokov.

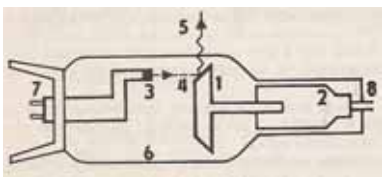

Nositeľ Nobelovej ceny sa narodil v prvom dome zľava – mesto ho nechalo zbúrať.

■ SYN OBCHODNÍKA

Filip Lenard sa narodil 7. júna 1863 v rodine bratislavského obchodníka. Bývali a obchod vlastnili pri Kozej bráne – ten dom už dávno nejestvuje. Mladý Filip prejavil svoj talent na fyziku už ako študent reálneho gymnázia na Zochovej ulici (dlhé roky potom bola táto budova sídlom Slovenského rozhlasu), kde si ho všimol vynikajúci stredoškolský profesor Klatt, ktorý vtedy prišiel z Rumunska. Bol to práve mladý profesor Klatt, ktorý na gymnáziu orientovanom na prírodovedné disciplíny vybudoval moderné laboratórium vybavené okrem iného prístrojom na skúmanie katódových lúčov a luminiscencie – tu sa budúci vedec dostal prvý raz k výskumu v tejto oblasti. Aj po rokoch sa Lenard vracal do svojho rodného mesta za profesorom Klattom, za vyše dvadsať rokov takejto spolupráce vykonali vedno vyše tristo spektrálnych analýz a pripravili asi osemsto fosforeskujúcich látok – výsledky týchto pokusov zhrnuli v štyroch odborných dielach ešte za života profesora Virgila Klatta, ktorý zomrel v roku 1933. To už bol jeho žiak Filip Lenard takmer tridsať rokov laureátom Nobelovej ceny. Spisovateľ literatúry faktu Igor Janota v knihe Slávni ľudia v Bratislave píše: „Filipa Eduarda Antona Lenarda do cirkevnej matriky zapísal farár Kostola Svätej Trojice... Podľa dochovaných prameňov bol Filip mimoriadne nadaný žiak. Keď profesor Virgil Klatt z Rumunska skončil štúdiá vo Viedni, ale manželku mal z Bratislavy, prijal ponuku tu pôsobiť. Ako prvý zaviedol v škole polytechnickú výchovu a výučbu doplnil experimentmi. Najčastejším experimentátorom sa mu stal mladý Lenard. Ten po maturite študoval v Budapešti, Viedni a Berlíne, rád sa však vracal do Bratislavy – za rodičmi i svojím profesorom. Neskôr, keď už bol profesorom na univerzite v Heidelbergu a profesor Klatt už na dôchodku, Lenard ho nikdy neobišiel – býval na Šancovej 43.“

Vedec a vynálezca.

Od gama lúčov bol krok k röntgenológii.

■ NOBELOVA CENA

Ešte predtým, ako získal Lenard miesto profesora na heidelberskej univerzite, bol docentom na univerzite v Bonne, mimoriadnym profesorom vo Vratislavi a istý čas aj riaditeľom Rádiologického ústavu v Heidelbergu. Práve tu sa mohol úplne venovať výskumu fotoelektrického efektu, luminiscencie, ultrafialových lúčov, magnetických a elektrických polí. Od roku 1893 experimentoval s prienikom katódových lúčov, keď vložil pred katódu veľmi tenkú hliníkovú fóliu a zisťoval, aké stopy vznikli na fotografickej platni. Na pokus zostrojil katódovú trubicu so štrbinou, tzv. Lenardovo okienko – praktický výsledok týchto pokusov bolo objavenie X-lúčov –, kým však on ďalej experimentoval, lekár Röentgen si dal patentovať presvetľovací prístroj. Napriek tomu v roku 1905 dostal Filip Lenard Nobelovu cenu v oblasti fyziky. Nasledovalo množstvo iných vysokých ocenení, medzi inými mu v roku 1942 v čase prvej Slovenskej republiky udelila čestný doktorát aj Slovenská univerzita v Bratislave.

Filip Lenard umrel 20. mája 1947 v Messelhausene. V Petržalke je po ňom pomenovaná od roku 1993 ulica.

Masový hrob v bratislavskej Petržalke objavili pred sedemdesiatimi rokmi

Dejiny, čo ako tragické, nesmú mlčať

V máji 1947 v bratislavskej Petržalke objavili masový hrob, v ktorom ležalo deväťdesiat tiel mladých chlapcov medzi štrnástym a osemnástym rokom veku. Paradoxne, ich objavenie bolo výsledkom vyšetrovania, keď sa hľadali telá troch zavraždených ľudí, takisto obetí krutých a dosiaľ často tabuizovaných masakrov v čerstvo povojnových časoch. A tých obetí bolo oveľa viac.

Alexander GOCZ – Foto: archív

Ako sme spomenuli, tábor v Petržalke, predtým počas nemeckej okupácie známej ako Engerau, zriadili v roku 1945. Neskôr ho oficiálne miesta označovali ako pracovný tábor. O jeho zatvorení rozhodol Ústredný výbor Komunistickej strany Československa 30. septembra 1948 po prevzatí moci Klementom Gottwaldom. Podľa niektorých údajov však tábor zanikol až niekoľko mesiacov po tomto dátume. Boli v ňom sústredení aj maďarskí chlapci vo veku šestnásť až osemnásť rokov, pričom išlo konkrétne o príslušníkov mládežníckej organizácie Levente (maďarská obdoba Hlinkovej mládeže), ktorých v posledných mesiacoch vojny na základe dohody Szálasiho a Hitlera poskytlo Maďarsko ako pracovnú silu pre Ríšu.

Exhumácia masových hrobov na mieste "pracovného tábora" v bratislavskej Petržalke.

■ VRAŽDY PO VOJNE

Chlapci sa po skončení vojny vracali z Drážďan, kde boli pracovne nasadení, domov cez Bratislavu. Tu ich zadržali a internovali v petržalskom tábore. V Petržalke bol v tom čase spomínaný zberný tábor, kam po oslobodení Bratislavy pozvážali najmä maďarsky a nemecky hovoriacich občanov, ktorých v povojnovom chaose víťazi vojny pokladali za potenciálne nebezpečných pre povojnové usporiadanie tohto klasicky rizikového trojuholníka, v ktorom sa stretávali hranice troch štátov. Tragickú a priam zločineckú úlohu v celom prípade zohrali velitelia 17. pešieho pluku z Petržalky, ktorí už krátko predtým boli aktérmi ďalšieho krvavého zločinu, neskôr známeho ako Přerovský masaker na takzvanom Švédskom vale. K odhaleniu tejto masovej popravy prispela napohľad málo významná vec. Členovia jednej z hliadok 17. pešieho pluku počas „čistiek“ v dnešnej Bratislave chytili a zatkli muža menom Ernest Bakušan, ako aj syna jeho priateľky. Bakušan bol za čias prvej Slovenskej republiky pracovníkom finančných úradov. Ako sa neskôr zistilo, paralelne s tým bol zároveň aj tajným pokladníkom partizánskeho hnutia. U Bakušana našli viac kíl zlata a veľké množstvo peňazí v hotovosti. Previezli ho spolu so spomínaným synom jeho priateľky do tábora v Petržalke, kam ich o pár dní nasledovala aj matka chlapca. Všetci traja zakrátko záhadne zmizli spolu aj so zlatom. Mŕtvoly sa síce nenašli, ale neskôr sa začalo vyšetrovanie tohto prípadu, pričom sa dospelo k záveru, že všetkých troch zavraždili.

■ OBETE A VRAHOVIA

Na masový hrob teda natrafili slovenské úrady úplne náhodou v máji v roku 1947, keď nariadili vyšetrenie vo veci vraždy bratislavského občana Ernesta Bakušana a na základe výpovede svedkov hľadali predpokladané miesto, kam zakopali jeho mŕtvolu. Na pravom brehu Dunaja v petržalskom Pečnianskom lese na mieste bývalých sovietskych protivzdušných obranných zákopov našli namiesto nezvestných iné telá, medzi inými aj pozostatky deväťdesiatich maďarských chlapcov, ktorých na žiadosť Hitlera odvelil Szálasi v januári 1945 na pomocnú prácu do Taubenheimu, nachádzajúceho vedľa Drážďan. Keď sa odtiaľ uprostred júla 1945 vracali, zadržali ich česko-slovenské a sovietske vojenské zložky. Po zadržaní ich previezli na výsluch do petržalského zberného tábora, kde im vyšetrujúci dôstojníci a veliteľ tábora najprv zhabali všetky cennejšie veci, potom ich rozdelili na menšie skupiny a surovo ich nechali popraviť. Svedok neskoršieho procesu, vojenský lekár Bronislav Bukva vypovedal takto: „Kto zo zadržaných nevedel dobre po slovensky alebo po česky, stával sa pre veliteľa tábora Eduarda Kosmela automaticky Nemcom alebo Maďarom, čiže nespoľahlivým.“

■ POTREBUJEME PRAVDU

A nebol to jediný krvavý masaker v Petržalke. Výpoveď vojaka Petra Vattu pôsobila až nehodnoverne a svedčila skôr o vyčíňaní gestapákov ako o činoch príslušníkov česko-slovenskej armády. Vatta rozprával o transporte asi osemdesiatich osôb, medzi ktorými boli s výnimkou dvoch mužov iba ženy a deti, väčšinou Nemci zo Svätého Jura pri Bratislave. Asi dvanásť žien nieslo v náručí malé deti. Stalo sa to v apríli 1945.

„Vedúci čatár im odoberal veci a dvaja pucáci ich strieľali – vždy po dve, tri. Do tyla. A deti vyzdvihovali do výšky a tak ich strieľali“ tvrdil Vatta.

Prokurátor Bakušanovho procesu nepodal obžalobu ani vo veci popravených zo Svätého Jura, ani v súvislosti s masakrom v Petržalke. Proti veliteľovi tábora Eduardovi Kosmelovi a ani proti dvom vyšetrujúcim dôstojníkom – Bedřichovi Smetanovi a Jozefovi Jančovi, takisto nevzniesli obvinenie. Smetanu neskôr súdili v súvislosti s Přerovským masakrom, pri ktorom bolo popravených dvestošesťdesiatpäť obyvateľov Dobšinej, Kežmarku, Gelnice a okolia, väčšinou karpatských Nemcov, no trestu sa de facto vyhol. Aj v tomto prípade išlo o stodvadsať žien, sedemdesiatjeden väčšinou starých mužov a sedemdesiatštyri detí, z ktorých najmladšie malo štyri mesiace. Boli to repatrianti, ktorých odsunula ustupujúca nemecká armáda do českého pohraničia a ktorí v Přerove našli napokon aj smrť. Aj v tomto prípade zohral svoju neblahú úlohu 17. peší pluk z Petržalky, ktorého príslušníci sa vracali z vojenskej prehliadky v Prahe. Práve dôstojník obranného spravodajstva tohto pluku Karol Pazúr bol jedným z hlavných aktérov tohto masakra v krátkych povojnových dejinách Česko-Slovenska.

Hovorieva sa, že dejiny píšu víťazi. V ostatnom čase sme svedkami, ako sa všemožne narába s historickými faktami súvisiacimi s druhou svetovou vojnou. No napriek všetkému by sme nemali zabudnúť na jedno základné, takpovediac všeľudské pravidlo. Obete treba vypátrať a vrahov potrestať alebo cez priepasť času aspoň nekompromisne morálne odsúdiť. Ináč sa v zrkadle dejín staneme spoluvinníkmi neľudských zverstiev páchaných na nevinných ľuďoch.

Malú vojnu si pripomínali na miestach jej najtragickejších udalostí

Zemplín dôstojne prebral štafetu zo Spiša

Text a foto: Lukáš KAŠČÁK

Po minuloročnej vydarenej akcii v Spišskej Novej Vsi, počas ktorej sa pripomenuli udalosti obrany Slovenska 1938 až 1939, rozhodli sa matičiari akceptovať požiadavku zorganizovať spomienku na hrdinov Malej vojny v oblastiach, kde sa odohrali jej najtragickejšie okamihy, a to priamo na Zemplíne. Matica v zastúpení D MS v Michalovciach, Mladej Matice, KR MS Prešovského a Košického kraja spolu s obcou Sliepkovce pripravili v Michalovciach a Sliepkovciach podujatie, ktoré bolo oproti pôvodnému značne rozšírené a dôstojne prebralo štafetu po Spišskej Novej Vsi.

Podujatie odštartovalo 28. apríla 2017 v konferenčnej sále v Michalovciach referátmi. Po úvodnom privítaní riaditeľky D MS v Michalovciach Márie Kušnírovej vystúpil podpredseda MS Marián Gešper, ktorý koncentrovaným historickým inkurzom predstavil širšie geopolitické súvislosti, ktoré predchádzali slovensko-maďarského konfliktu. Ako zdôraznil, Malá vojna bola „malá“ iba názvom, v skutočnosti išlo o časovo rozsiahly konflikt, ktorý sa začal v októbri 1938 útokom maďarských polovojenských jednotiek na slovenské hranice, vrcholil v marci 1939 a končil sa až v máji 1939.

Odhalenie pamätnej tabule na budove Obecného úradu v Sliepkovciach.

FOTORIPORT

"Prvýkrát sme bránili vlasť pod svojou zástavou, kde spoločne bojovali Slováci rôznych politických názorov, od autonomistických rázusovcov i hlinkovcov, cez agrárnikov, nestraníkov až po ľavičiarov, " dodal M. Gešper.

■ **MATIČNÝ PROGRAM**

Program seminára obohatila historická scénka členov Mladej Matice, v rámci ktorej predstavili životné osudy Mikuláša Klanicu, Jána Nálepku, Cyrila Daxnera, Juraja Ťažára, Štefana Butku a ďalších obrancov domoviny. Dvojrolou zaujal Peter Čeledinský, ktorý zosobnil aj postavu Prónaya. Klanicu presvedčivo stvárnil Peter Schvantner, ktorý sa aj výzorom naň podobal. Na túto precízne nacvičenú scénku, ktorej scenár napísal podpredseda Marián Gešper, odzneli veľmi pozitívne odozvy. Viacerí navrhli, aby sa toto predstavenie odohralo aj po iných MO MS. S veľkou pozornosťou sa stretla i prednáška renomovaného historika PhDr. Pavla Mičianika, PhD., ktorý sa uvedenej téme venuje dlhšie obdobie. V závere vystúpil Ing. Mgr. Anton Metenko, PhD., s detailnejšími informáciami o miestach bojov v zemplínskej oblasti. Symbolické bolo, že popri početne zastúpenej študujúcej mládeži si jednotlivé referáty vypočul aj rodinný príbuzný padlého obrancu Štefana Butku.

M. GEŠPER a starosta Sliepkoviec K. MINDA vedú sprievod k miestnemu cintorínu.

■ **PANYCHÍDA HRDINOVI**

Hlavný program pokračoval 29. apríla smútočnou panychídou v obci Sliepkovce za všetkých, ktorí zomreli pri obrane rodnej vlasti. Chladné a vetristé počasie neodradilo účastníkov, ktorí sa presunuli na nádvorie obecného úradu, kde Mladá Matica zreprízovala scénku doplnenú o autentické fotografie slovenských pilotov a vojakov. Potom starosta obce Kamil Minda aj za účasti pranetere Jany Kontulovej odhalili pamätnú tabuľu dvadsaťšesťročnému dobrovoľníkovi M. Klanicovi, ktorý hrdinsky padol 24. marca 1939 pri Nižnej Rybnici. Následne sa prítomní v pietnom sprievode presunuli na cintorín, kde je tento hrdina pochovaný. Minútou ticha a položením vencov si uctili pamiatku všetkých padlých Slovákov bez ohľadu na politickú i názorovú príslušnosť.

Matica slovenská v Košiciach k jubilejnému Roku J. M. Hurbana

Vydarený slávnostný koncert k výročiu

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

Vo štvrtok 27. apríla 2017 sa vo veľkej aule detašovaného pracoviska Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Košiciach konal slávnostný koncert k dvojstému výročiu narodenia velikána slovenského národa Jozefa Miloslava Hurbana. Rok 2017 bol v Matici slovenskej vyhlásený ako Rok Jozefa Miloslava Hurbana. Hlavným organizátorom koncertu bola Matica slovenská zastúpená MO MS v Košiciach-Myslave.

Riaditeľ konzervatória Gejza ADAM (vľavo) s účinkujúcim telesom a hosťami.

Spoluorganizátorom bolo Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium na Požiarnickej 1 v Košiciach, ktorého riaditeľ PaedDr. Gejza Adam na podujatí privítal vzácnych hostí z Košíc, košických matičiarov aj predsedu MO MS v Košiciach-Myslave Františka Mrvu, ktorý po úvodnej hymne predniesol prejav o živote a diele Jozefa Miloslav Hurbana. V bohatom programe vystúpil Ženský spevácky zbor, Orchester ľudových nástrojov, Muzikálový orchester a Symfonický orchester z usporiadateľského Súkromného hudobného a dramatického konzervatória. Toto teleso, ktorého zakladateľom je G. Adam, v minulosti vystupovalo pred takými svetovými osobnosťami, ako povedzme pred britskou kráľovnou Alžbetou II., holandskou kráľovnou Beatrix, monackým kniežaťom Rainierom III. alebo švédskym kráľom Karolom XVI. Gustávom. V tomto roku vystúpi päťdesiatčlenný Orchester ľudových nástrojov aj na koncerte k 25. výročiu Dňa Ústavy SR , ktorého hlavným organizátorom bude Matica slovenská. Koncert sa uskutoční v piatok 8. septembra 2017 vo veľkej aule Strednej odbornej školy automobilovej na Moldavskej 2 v Košiciach, na ktorý rovnako ako vlani príde nie menej ako šesťstopäťdesiat stredoškolákov a vysokoškolákov z obidvoch krajov východného Slovenska.

Na Dňoch mesta Košice prednášali rozprávky deti z materských škôl

Neopakovateľné čaro rozprávok

Text a foto: Štefan MYSLAVSKÝ

Matica slovenská reprezentovaná myslavským Miestnym odborom MS a Slovenské technické múzeum v Košiciach usporiadali začiatkom mája v rámci Dní mesta Košice v reprezentačných priestoroch STM už trinásty ročník festivalu predškolákov v prednese slovenských rozprávok Detské rozprávkové Košice. Do finále tohto jedinečného podujatia po troch náročných výberových predkolách na jednotlivých materských školách postúpilo sedemnásť súťažiacich detí, z ktorých ešte ani jedno nevie písať ani čítať.

Talentované účinkujúce deti potešili najmä balíčky sladkých dobrôt.

Tieto nadané deti zvládli svoje vystúpenia s neobyčajným čarom a na vysokej úrovni. Predniesli prozaické a poetické texty z kníh popredných slovenských tvorcov – Márie Rázusovej-Martákovej, Ľudmily Podjavorinskej, Jany Belašicovej, Jozefa Pauloviča, Eleny Čepčekovej a iných. Za skvelé výkony ich organizátori odmenili farebnými diplomami Matice slovenskej, krásnymi rozprávkovými knihami a balíčkami čokoládových dobrôt, ktoré na túto príležitosť venovali riaditeľ Metra Košice Ing. Peter Miklovič, primátor mesta Košice MUDr. Richard Raši, PhD., generálny riaditeľ STM v Košiciach Ing. Eugen Labanič a zakladateľ matičného festivalu František Mrva. Na tomto nádhernom detskom matičnom podujatí nechýbala STV-štúdio Košice, ktorá vo svojich spravodajských reláciách odvysielala na svojom 2. programe o podujatí zaujímavú reportáž.

MATIČNÉ DEPEŠE

Lipka v Kálnici

V súvislosti s pripomenutím dvojstého výročia narodenia Jozefa Miloslava Hurbana žiaci Základnej školy v Kálnici spolu so svojimi pedagógmi a s hosťami zasadili mladú pamätnú lipu. Sadenie lipky sa uskutočnilo na podnet Tibora Valoviča, ktorý vedie včelársky krúžok na tejto škole a sprevádza záujemcov po tamojšom Prvom slovenskom včelárskom náučnom chodníku Jozefa Miloslava Hurbana. Podujatie sa uskutočnilo vďaka jeho materiálnemu zabezpečeniu za pekného počasia v školskej záhrade vedľa cestičky, ktorou mladý Hurban chodil k svojim krstným rodičom Viktoryovcom do mlyna v Darane, keďže stará, vyše dvestopäťdesiatročná lipa tu pomaly odumiera.

(mb)

Oscarova ozvena

V čísle 17 SNN sme priniesli príspevok o autorovi oskarovej novely Obchod na korze Ladislavovi Grosmanovi. Náš spolupracovník Marián Šimkulič poslal noviny vdove po spisovateľovi Edite Grosmanovej do Kanady, kde žije, a sprostredkoval nám jej reakciu: „Prečítala som si Váš článok a priznám sa, že ma tak dojal, že som si i poplakala. Skutočne sa o Ladislavovi ani krajšie spomínať nedá.“ Takéto uznanie poteší nielen autora, ale aj redakciu.

(se)

Oživili matičný beh

Po trinástich rokoch oživili v Nitre Beh o pohár Domu Matice slovenskej. Dom MS tak reagoval na výzvu Atletického klubu ŠK ŠOG Nitra obnoviť podujatie, ktoré malo v minulosti medzi verejnosťou pozitívny ohlas. Jedenástym ročníkom nahradili pôvodný cestný beh krosom na trase od Golianovej ulice cez Párovské Háje a späť, pričom bežci mali na výber dve trate s dĺžkou 9,3 a 5,5 kilometra. V hlavných kategóriách súťažilo stodvadsaťdva účastníkov. Na tristometrovej a šesťstometrovej trati súťažilo aj dvadsaťosem súťažiacich detí. Víťazmi na 9,3 kilometra sa stali Matúš Kompas zo Šale a Tereza Fehérová z Banskej Bystrice. Na 5,5 kilometra miesta víťazov obsadili Nitrania Róbert Šmida a Ivana Bitarová. Ceny výhercom odovzdali riaditeľka Domu MS v Nitre Veronika Bilicová spolu s predsedom Športového odboru Matice slovenskej Ľubomírom Kleštincom. Jedenásty ročník behu bol zároveň memoriálom Milana Krajmera, bývalého nitrianskeho atléta, ktorý stál pri vzniku prvého ročníka a bol jedným z organizátorov aj ďalších ročníkov.

(vb)

Zdobili a stavali májku

Počas celého mája môžu obyvatelia nitrianskych mestských častí Čermáň a Klokočina vnímať závan tradícií našich predkov. Máj, máj zelený... je už stabilným podujatím nitrianskeho Domu Matice slovenskej. Školy a materské školy sú súčasťou jej každoročného zdobenia a stavania. Za pomoci mesta Nitra a Nitrianskych komunálnych služieb mohlo celé osadenstvo Materskej školy na Alexyho ulici zažiť stavanie májky spolu so speváckou skupinou Senior – Matičiar z Nitry. Jarné hry a vyčítanky ich tentoraz naučili spievať folkloristi Michaela Karáčová a Roman Borkovič. Etnologička Laura Illéšová ich previedla tradičnými zvykmi celého kalendárneho roka. Na záver pre deti pripravili tvorivú dielňu, kde si zhotovili darčeky v podobe jarných zvieratiek.

Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Budúcnosť?

Iste, aby človek mohol hodnotiť, potrebuje hodnotenú vec poznať dokonale. Dva týždne je na to primálo, ale predsa: Číne, v ktorej žije takmer pol druha miliardy ľudí – teda presnejšie 1,4 miliardy, ale ak sú čísla takto optimisticky veľké, sto miliónov hore-dolu – nehrozí ani „demografická zima“, ani sa nemusia chystať „zhasnúť svetlá“ ako u nás v Európe vrátane Slovenska. Na čínskych uliciach vidieť veľa detí, množstvo skromných, pracovitých ľudí mravcov, ulice sú široké a čisté, bez výtlkov, plné áut, obrovské žeriavy, trčiace do neba, svedčia o investičnom boome. Počet Číňanov sa prirodzene zväčšuje, nepotrebujú nevítané injekcie spoza hraníc; Číňanom sa nikto nestarie do ich výkladu histórie, nikto nemá šancu trestať ich za dodržiavanie tradícií. Mohutnosť dovoľuje Číne spoliehať sa samej na seba. Tam sa na všemocnom internete nepre-pracujete k svojmu gmailovému účtu, neotvoríte google, tam sa nedostane známy informačný šum a odpad západnej proveniencie. Čínske banky nemajú záujem zamieňať euro za ich juany, na naše „západniarske“ platobné karty nereagujú čínske bankomaty a nedá sa nimi platiť ani v obchodoch. Čínsky svet je napriek viditeľnému pokroku až taký tradičný, že naši „znalci“, podľa ktorých sa fašizmus začína uctievaním tradícií, by si trhali vlasy.

Európa, ktorá už opustila tradície, vymiera. A európskych bezdetných politických lídrov – deti nemá nemecká kancelárka Merkelová, holandský premiér Rutte, švédsky premiér Löfven, luxemburský premiér Bettel ani nový francúzsky prezident Emmanuel Macron – budúcnosť netrápi. Po nich potopa? Podľa štatistík tridsať až štyridsať percent nemeckých žien nemá potomkov a až štvrtina európskych žien, ktoré sa narodili v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia, zostane bezdetná. Napriek tomu, že líbyjský vodca Kaddáfí tvrdil a turecký Erdogan dodnes tvrdí, že islam zvíťazí v Európe prostredníctvom ženskej maternice, a imámovia naliehajú na moslimov, aby mali aspoň po päť detí, a tak dobyli Európu, Európa ľahostajne prijíma „utečencov“. Nový francúzsky prezident je za otváranie hraníc. Podľa neho dokonca nejestvuje nič také ako „francúzska kultúra“! Ten veru zapadá medzi našich mudrlantov, ktorým je vlastenectvo trápne a tradície „plodia“ fašizmus. A ktorí majú v zuboch Maticu.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
·tasr·

Vlastenecká pochôdzka po slovenskom juhu okolia Bratislavy

Matičiari si uctili M. R. Štefánika

Text a foto: Stanislav BAJANÍK, Štefan TURČAN

Štvrtého mája 2017 sa uskutočnila pietna spomienka na M. R. Štefánika v Ivanke pri Dunaji, ktorá sa začala pri buste M. R. Štefánika na Námestí sv. Rozálie. Nasledoval pochod mažoretiek a Dychovej hudby Ministerstva vnútra SR, sprievod žiakov z okolitých základných škôl, legionári, najvyšší protokol SR, ako i mládež a predstavitelia MO MS k mohyle tragickej smrti M. R. Štefánika.

Kladením vencov pri mohyle za zvukov dychovej hudby nasledovala hymna SR s poctou protokolárnych hostí, vyše päťsto žiakov z okolitých obcí, ako i legionárov. Tradičné podujatie privítal a otvoril gestor podujatia Stanislav Bajaník, predseda MO MS v Dunajskej Lužnej. Poctu M. R. Štefánikovi a jeho talianskemu sprievodu organizátori prejavili nasypaním zeme z Piavy k mohyle za padlých Slovákov v prvej svetovej vojne a pokropením vodou z Piavy ako symbol preletu M. R. Štefánika cez miesto v Taliansku. Počas ceremoniálu, ktorý moderoval Stanislav Bajaník, a vzletu holubov nad mohylou prítomných pozdravili štátny tajomník MO SR R. Ondrejcsák, Pavol Frešo a za Slovákov vo svete Vladimír Skalský. Pozdrav generálneho biskupa ECAV v SR a duchovné slovo predniesla farárka D. Ruženková. Na záver všetkých prítomných na tejto veľkolepej Vlasteneckej pochôdzke po slovenskom juhu na trase Šamorín – Dunajská Lužná – Ivanka pri Dunaji pozdravil starosta ObÚ I. Schreiner za účasti predstaviteľov MO MS v Ivanke pri Dunaji. Slávnostné podujatie ukončil S. Bajaník uvedením Vyhlásenia z tohtoročnej pietnej spomienky, ktorá vyvrcholila hymnickou piesňou Kto za pravdu horí. Po ukončení nasledovalo tradičné Vyhlásenie z miesta tragickej smrti gen. Dr. M. R. Štefánika.

Delegácia Matice slovenskej pod vedením predsedu Mariána Tkáča, ktorú tvorili matičný vedec Pavol Parenička a člen výboru MS Viliam Komora, položila pamätný veniec 4. mája 2017 pri Mohyle tragédie M. R. Štefánika a jeho talianskeho sprievodu v Ivanke pri Dunaji. Predseda Matice slovenskej si s kolegami až popoludní po oficiálne spomienke uctili nášho velikána Milana Rastislava Štefánika, a to v podvečer po splnení si pracovných povinností. Krátke pripomenutie si slovenského národného hrdinu, vzdanie úcty a položenie venca k ostatným naplnilo tento daždivý deň, ktorý takto akoby symbolicky pripomínal už deväťdesiatosem smutných rokov od tragického odchodu nášho najvýznamnejšieho slovenského generála zo začiatku 20. storočia do večnosti.

Vládna i matičná delegácia pri mohyle v Ivanke pri Dunaji.

VYHLÁSENIE *Z VLASTENECKEJ POCHÔDZKY PO SLOVENSKOM JUHU*

Dnes, keď sa takmer dvadsaťsedem rokov nepretržite schádzame na tomto pietnom mieste Slovákov, Slovanov, Talianov a Európanov, chceme sa poďakovať všetkým, ktorí sa po páde režimu zamlčujúceho osobnosť M. R. Štefánika akýmkoľvek spôsobom zaslúžili tu v obci, na Slovensku, v slovenskom svete, Európe i v zámorí o šírenie jeho pamiatky a posolstva najmä pre mladú slovenskú generáciu.

Dnes, v roku jeho významného predchodcu, národného hrdinu, Slováka, Slovana a Európana, bojovníka za národnú slobodu a demokraciu v Európe – Roku Jozefa Miloslava Hurbana, môžeme spokojne vyhlásiť, že títo dvaja hrdinovia nášho národa vykonali v ťažkých bojoch za našu slobodu a národnú identitu neoceniteľnú službu. S úctou a vďakou to pripomíname aj pri príležitosti päťstého výročia reformácie, keďže ide o dve veľké osobnosti aj z toho národno-duchovného prostredia.

Ako garanti tohto dlhoročného štefánikovského cyklu sme pripravení odovzdať štafetu tohto maratónu mladým štefánikovcom a mladým hurbanovcom vo viere, že v nich nájdeme zodpovedných, tvorivých a ambicióznych nástupcov v duchu jeho tézy: „Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem“.

Stanislav Bajaník,
MO MS v Dunajskej Lužnej;
Ivan Schreiner, starosta ObÚ,
Magda Holcingerová,
exstarostka ObÚ Ivanka pri Dunaji;
Vladimír Skalský a
Viera D. Tapalagová,
Svetové združenie
Slovákov v zahraničí Bratislava;
Edita Dirrerová,
Združenie slovenskej vzájomnosti
Bratislava

Zdobenie mája v Rimavskej Sobote

Elena NEBUSOVÁ, predsedníčka MO MS v Rimavskej Sobote

Jarné slnko láka do prebúdzajúcej sa prírody mladých, starších a aj deti obdivovať a tešiť sa z krásy kvetov. Jedným z nezabudnuteľných zážitkov je stavanie mája v predvečer 1. mája. Mládenci stavajú máje nielen pre mladé dievčatá súce na vydaj, ale aj ako prejav radosti zo života.

Miestny odbor Matice slovenskej, Dom MS a FS Podkovička nezabudli ani tohto roku na stavanie mája a v piatok 28. apríla sa stretli v Dome Matice slovenskej,

kde členovia výboru vítali prichádzajúcich a hneď spoločne ozdobili stužkami krásnu a vysokú briezku. Aj keď bol daždivý deň, účasť matičiarov bola pekná a dobrú náladu vytvárali muzikanti na trúbke a akordeóne. Predsedníčka MO MS privítala prítomných a FS Podkovička potešil účastníkov programom piesní a tancov. Ozdobený máj postavili členovia výboru pri speve a v sprievode muzikantov. Bude celý máj pripomínať mesiac lásky a radosti. Prítomných matičiari pohostili klobáskami, pečivom, čajom a zákuskami od členiek MO. Posedenie v dobrej nálade trvalo do večerných hodín.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, sme radi, že aj v tomto roku vás naša redakčná kvízová hra zaujíma a prichádza na ňu stále viac ohlasov v podobe vašich odpovedí. V desiatom čísle SNN sme sa pýtali, kedy vznikla naša prvá Slovenská republika. Z mnohých správnych odpovedí sme pochopili, že vás dejiny našej vlasti zaujímajú a všelijakí ich zištní falzifikátori vás nedokážu pomýliť. Naša prvá Slovenská republika vznikla 14. marca 1939. Správne odpovedali Ľubomír Hradský, Ružomberok; Jozef Juraško, Podolínec; Nina Eliášová, Bratislava.

● Prvomájové oslavy sa v nedávnych desaťročiach vnímali ako oslava práce. Propaganda minulého režimu ich pôvodný zmysel zredukovala na stránicku demonštráciu svojich zásluh. Ktorá skutočná udalosť v zámorí však bola podnetom na slávenie tohto dňa?

(red)

AKO NA TO?

Množiace sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednania a predplatnom SNN.

Slovenské národné noviny
Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €
objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838
0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

PRIPOMÍNAME SI

20. mája

– sedemdesiat rokov, čo v Petržalke v roku 1947 objavili masový hrob slovenských Nemcov zavraždených po druhej svetovej vojne; bolo v ňom osemdesiatosem žien a detí a dvaja muži

– zomrel bratislavský rodák, laureát Nobelovej ceny za fyziku Filip Lenard (1862 – 1947)

– tridsiate výročie vysvätenia slovenského rímskokatolíckeho biskupa Jozefa Adamca v americkom meste Altoon-Johnstown (1987)

21. mája

– pred šesťsto deväťdesiatimi rokmi kráľ Karol I. Róbert, podporovateľ baníctva na Slovensku, udelil Smolníku mestské práva, aké mala len Banská Štiavnica (1327)

– dvestotridsať rokov, čo študent teológie bratislavského katolíckeho generálneho seminára A. Bernolák dokončil spis Dissertatio philologico-critica de literis Slavorum, ktorý sa stal základom prvej spisovnej slovenčiny (1787)

– stotridsaťpäť rokov od smrti ev. kňaza, spisovateľa a folkloristu Augustína Horislava Škultétyho (1819 – 1892)

22. mája

– deväťdesiat rokov, čo na púti v Šaštíne (1927) prečítali dekrét Celebre apud gentem Slovacum, ktorým pápež Pius IX. vyhlásil Sedembolestnú Pannu Máriu za patrónku Slovenska

– neľútostný aforista a epigramatik Tomáš Janovic má osemdesiat rokov

– okrúhle jubileum herečky a moderátorky Kataríny Brychtovej

23. mája

– stopäť rokov (1912), čo vyvrcholil zápas za všeobecné volebné právo v Uhorsku; najväčšie zhromaždenia boli v Budapešti a Žiline, v hlavnom meste zastrelili policajti deväť ľudí

– sto rokov (1917) od štrajku železničiarov v Nových Zámkoch, prvého počas prvej svetovej vojny, keď boli akékoľvek občianske protesty trestané ako vlastizrada

– pred pätnástimi rokmi (2002) otvorili stojedenásť metrov vysokú Slovenskú národnú banku, najvyššiu budovu na Slovensku

24. mája

– stodvadsať rokov od narodenia veľkého slovenského včelára Kolomana Novackého (1897 – 1969)

– banskobystrický hokejový coach Vladimír Országh má štyridsať rokov

25. mája

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil slovenský astronóm Martin Brezina (1927 – 1987)

– päťdesiat rokov od smrti legendárneho primáša a zberateľa ľudových piesní Samka Dudíka z Myjavy (1880 – 1967)

26. mája

– stodesať rokov od najväčšieho politického stretnutia amerických Slovákov; v Clevelande sa zišlo sedemtisíc delegátov slovenských spolkov, aby založili svoju strešnú organizáciu – Slovenskú ligu (1907)

– uplynulo štvrťstoročie, čo čitateľov a poéziu opustil básnik Mikuláš Kováč (1934 – 1992)

– náš mnohonásobný reprezentant v kanoistike Michal Riszdorfer, desaťnásobný majster sveta či Európy v štvormiestnom kajaku, držiteľ striebornej a bronzovej medaily z olympijských hier má štyridsať rokov

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Peter ŠTRELINGER. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.